Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Dotační podvod

Bakalářská práce

2021 Martin Burian

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Martin Burian**
Osobní číslo:	**E18199**
Studijní program:	**B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor:	**Management podniku: Management malých a středních podniků**
Téma práce:	**Dotační podvod**
Zadávající katedra:	**Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je analýza předmětného trestného činu, analýza hrozících rizik pro podniky i pro jejich management při podání žádosti o poskytnutí dotace a při jejich čerpání z pohledu trestního práva.

Osnova:
- Vymezení právní úpravy.
- Určení skutkové podstaty, subjektu, objektu a důležitých pojmů.
- Analýza rizik.
- Analýza uskutečněných trestních řízení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zoláštní část.: podle stavu k 1. 10. 2019.* 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3.
JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018.* 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.
Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Barbora Kovářová**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

Prohlašuji:

Práci s názvem Dotační podvod jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladu, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 12. 5. 2021

Martin Burian v. r.

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval mé vedoucí bakalářské práce JUDr. Barboře Kovářové za odbornou pomoc při sepisování bakalářské práce, cenné rady a vstřícnost při konzultacích. Dále bych rád poděkoval JUDr. Bc. Karlu Rohrovi za pomoc při zadávání bakalářské práce a poskytnutí prvních nápadů na obsah práce. Nakonec bych chtěl poděkovat své rodině za podporu v době celého studia.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu české legislativy v oblasti páchání dotačních podvodů. Součástí práce je také teorie nutná pro pochopení této oblasti, analýza trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie a statistická část. Výsledkem práce je zhodnocení současné úpravy, vyzdvižení některých jejich nedostatků s možnostmi na jejich odstranění a možné komplikace a nebezpečí v budoucnu.

Klíčová slova

Trestní právo, trestné činy, dotace, dotační podvody, riziko, tresty, poškození finančních zájmů, statistiky trestních řízení

Title

Subsidy fraud

Annotation

The bachelor thesis is focused on the analysis of Czech legislation in the field of committing subsidy frauds. Part of the work is also the theory necessary for understanding this area, the analysis of the crime of harm to the financial interests of the European Union and the statistical part. The result of the work is an evaluation of the current regulation, highlighting some of their shortcomings with options for their elimination and possible complications and dangers in the future.

Keywords

Criminal law, criminal offenses, subsidies, subsidy frauds, risk, penalties, damage to financial interests, criminal proceedings statistics

Obsah

Seznam ilustrací a tabulek 8

Terminologie 9

Úvod 11

1. Vymezení právní úpravy 13

1.1. Trestní právo 13

1.1.1. Trestní právo hmotné 13

1.1.2. Trestní právo procesní 14

1.2. Právní vztahy 15

2. Určení skutkové podstaty, subjektu, objektu a důležitých pojmů 17

2.1. Trestný čin 17

2.1.1. Skutková podstata trestného činu 18

2.1.2. Objekt trestného činu 19

2.1.3. Objektivní stránka trestného činu 21

2.1.4. Subjekt trestného činu 23

2.1.5. Subjektivní stránka trestného činu 24

2.2. Dotace 25

2.2.1. Zdroje dotací 26

2.3. Podvod 28

2.3.1. Objekt a objektivní stránka podvodu 28

2.3.2. Subjekt a subjektivní stránka podvodu 28

2.4. Dotační podvod 29

2.4.1. Skutková podstata dotačního podvodu 29

2.4.2. Objekt dotačního podvodu 30

2.4.3. Objektivní stránka dotačního podvodu 30

2.4.4. Subjekt dotačního podvodu 32

2.4.5. Subjektivní stránka dotačního podvodu 34

3. Analýza rizik 35
3.1. Dokazování 35
3.1.1. Dokazování trestného činu dotačního podvodu 35
3.1.2. Hodnocení důkazů soudy 36
3.2. Tresty, které lze uložit za trestný čin dotačního podvodu 37
3.2.1. Fyzické osoby 37
3.2.2. Právnické osoby 39
3.3. Poškození finančních zájmů Evropské unie 41
3.3.1. Skutková podstata poškození finančních zájmů Evropské unie 43
3.3.2. Objekt a objektivní stránka poškození finančních zájmů Evropské unie 43
3.3.3. Subjekt a subjektivní stránka poškození finančních zájmů Evropské unie 44
3.3.4. Tresty, které lze uložit za poškození finančních zájmů Evropské unie 44
3.4. Analýza rizik netrestní povahy 46
3.4.1. Vyšetřování 46
3.4.2. Náklady a ztráta zisku 47
3.4.3. Ztráta zaměstnání / zaměstnance 47
3.4.4. Zánik podnikatele / organizace 48
3.4.5. Nejistota 49
4. Analýza uskutečněných trestních řízení 50
4.1. Statistika počtu trestních řízení a délky jejich trvání 50
4.2. Dotační podvod chráněné dílny 51
Závěr 53
Použitá literatura 56

Seznam ilustrací a tabulek

Tabulka 1 - klasifikace škod u majetkových deliktů 22

Tabulka 2 - uložené tresty fyzickým osobám za TČ dotační podvod 39

Tabulka 3 - uložené tresty právnickým osobám za TČ dotační podvod 40

Tabulka 4 - uložené tresty fyzickým osobám za TČ poškození finančních zájmů EU 45

Tabulka 5 - uložené tresty právnickým osobám za TČ poškození finančních zájmů EU 46

Tabulka 6 - počet stíhaných trestných činů dotačního podvodu 50

Tabulka 7 - počet stíhaných trestných činů poškození finančních zájmů Evropské unie 50

Tabulka 8 - průměrná délka trvání trestního stíhání u fyzických osob 51

Tabulka 9 - průměrná délka trvání trestního stíhání u právnických osob 51

Terminologie

Oprávněný zájem – vztah osoby k určitému jednání nebo stavu, který je pro tuto osobu žádoucí nebo výhodný, ale nemá na jeho dosažení subjektivní právo.

Orgány činné v trestním řízení – jedná se o Policii České republiky, státní zastupitelství a soud.

Recidiva – označuje stav, kdy se stejný pachatel opětovně dopustí trestného činu po pravomocném odsouzení za spáchání jiného trestného činu.

Analogie – znamená vztah dvou různých věcí, které se v něčem podobají a dají se tak přirovnávat.

Trestní zákon – tento pojem označuje souhrn veškerých trestních předpisů a zákonů, nikoli označení konkrétního zákona.

Úvod

Výskyt dotačních podvodů je pevně spojen s dotacemi. Dotace jsou představovány poskytováním finančních prostředků (nejčastěji ze státního rozpočtu) fyzickým nebo právnickým osobám na stanovený účel. Dotační podvod je tak tvořen situacemi, kdy jsou dotace přiděleny neoprávněným osobám, kterými jsou pro jejich získání předloženy nepravdivé údaje a dokumenty nebo oprávněným osobám, kterými jsou poskytnuté finanční prostředky využity na jiný účel, než který byl stanoven při jejich poskytnutí. Důležitá část dotací je tak představována riziky, kterými mohou být organizace nebo jejich management postihnuty v případech takového protiprávního jednání.

Problematika dotačních podvodů je společností považována za velmi důležitou, protože většina neziskových odvětví je financována, nebo alespoň do značné míry podporována, právě dotacemi. V případech, kdy je dotace využita k neoprávněnému obohacení pouze některých osob nebo k jiným nelegálním praktikám, jsou odebrány nebo zmenšeny finanční prostředky, které by jinak byly určeny pro oprávněné příjemce dotací. Případným odhalením dotačního podvodu je také snížena důvěryhodnost dotací v očích široké veřejnosti, protože dotace jsou vypláceny z celospolečenských zdrojů, které jsou tvořeny právě příspěvky všech občanů. Sníženou důvěryhodností je tak vytvářen politický tlak, jehož cíl je tvořen omezením dotací, čímž jsou značně ohroženy nezisková odvětví.

Z těchto důvodů je tak vytvořen nejenom příslušný postup u dotací, jehož prostřednictvím jsou odmítány již podané, ale neoprávněné žádosti, ale v případě cíleného zneužití je také stanoven trestní postih, který je určen státem. Nejrepresivnější způsoby sankciování jsou tak představovány trestním právem, nesmí však být zapomínáno na zásadu subsidiarity trestní represe, tedy vyvozování trestní odpovědnosti pachatelů pouze v případech, které jsou považovány za společensky škodlivé a kde nestačí postih, který je stanoven na základě jiného právního předpisu. Pachateli jsou však, jako u každé trestné činnosti, využívány mezery v jednotlivých zákonech a je tak důležité, aby popis jednání nebyl definován příliš obecně, čímž je umožněn vznik prostoru pro manévrování pachatelů, ale ani příliš úzce, čímž by naopak nemusela být postihnuta všechna jednání, kterými jsou dotační podvody uskutečňovány.

Cílem práce je analýza předmětného trestného činu, analýza hrozících rizik pro podniky i pro jejich management při podání žádosti o poskytnutí dotace a při jejich čerpání z pohledu trestního práva. Cíl bakalářské práce je tak tvořen podrobným rozebráním jednotlivých částí dotačního podvodu, které jsou rozděleny dle teorie trestního práva. Dále je

představován analýzou rizik, především sankcí, které mohou být organizaci nebo jejímu managementu uloženy za spáchání dotačního podvodu s analýzou toho, jakým způsobem je prováděno samotné dokazování, které je nutné, aby mohly být tyto sankce uloženy. Cíl bakalářské práce je také dotčen velmi blízkým trestným činem poškození finančních zájmů Evropské unie, v cíli práce je tak obsaženo také porovnání těchto trestných činů a způsob, jakým jsou finanční prostředky Evropské unie chráněny. Dále je v cíli obsažena analýza dostupných statistických údajů u těchto trestných činů a analýza trestního řízení, které již bylo uskutečněno.

1. Vymezení právní úpravy

1.1. Trestní právo

České trestní právo tvoří součást českého právního řádu a je odvětvím veřejného práva. Jeho prostřednictvím jsou chráněna práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob před kriminalitou a také hodnoty garantované Ústavou České republiky. Dosahuje toho pomocí určování, jaké činy jsou trestné, stanovuje tresty nebo ochranná opatření za jejich spáchání a vychovává občany. (Šámal et al., 2016)

Trestní právo se od ostatních právních odvětví liší, protože poskytuje ochranu oprávněným zájmům, při jejichž ohrožení nebo porušení není dostatečné, aby bylo vznikající nebo vzniklé nebezpečí odstraněno, ale kdy je v zájmu bezpečnosti společnosti pachateli, případně vícero pachatelům, nutné uložit trest nebo ochranné opatření, případně u mladistvého pachatele opatření podle § 10 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Předmětem trestněprávní úpravy jsou rozuměny vztahy vznikající mezi společností na jedné straně a pachatelem trestného činu na straně druhé. Tyto vztahy jsou regulovány prostřednictvím norem trestního práva a jsou označovány jako trestněprávní vztahy. Trestněprávní úprava je zaměřena na úpravu právních skutečností vedoucích ke vzniku, změnám a zániku těchto vztahů a také na úpravu vlastních prvků trestněprávních vztahů. Je tak vymezen obsah trestného činu, znaky osoby pachatele i objektů trestné činnosti, druhy trestních sankcí, povinnost pachatele tyto sankce strpět a právo státu tyto sankce uložit a vykonat. (Mitlöhner, 2014)

Trestní právo je rozděleno na hmotné neboli materiální a procesní neboli formální.

1.1.1. Trestní právo hmotné

Trestní právo hmotné upravuje podmínky trestněprávní odpovědnosti osob, jedná se o systém právních norem regulující vznik, změnu a zánik ochranných trestněprávních vztahů. (Mitlöhner, 2014) Charakteristické podstatné znaky, které vyplývají z kritérií a na kterých je založena definice hmotného trestního práva, jsou předmět, účel, metoda a subjekt právní úpravy. Tedy „co, proč, jak a kdo“ trestněprávně reguluje.

Předmětem úpravy jsou různé typy vztahů ve společnosti, zejména se však jedná o jednání či chování subjektů v jejich rámci. Jedná se o vybrané vztahy mezi pachatelem a státem, kdy se ze společenských vztahů stávají předměty právní úpravy, tedy trestněprávní vztahy. Jsou upraveny předpoklady jejich vzniku, změny, zániku, ale také konkrétní prvky, které jsou obsaženy v těchto vztazích, tedy subjekty (např. příčetnost nebo přičitatelnost trestného činu

právnické osobě), dále objekty (např. život nebo majetek) a jejich obsah, tzn. druhy trestních sankcí. Účelem úpravy je ochrana práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, zájmů společnosti a ústavního zřízení před činy soudně trestními nebo činy jinak trestnými. Regulací je tak sledována stabilita, řád a právní jistota ve zmiňovaných vybraných společenských vztazích. Metoda úpravy spočívá v zařazení trestního práva do oblasti veřejného práva a to díky tomu, že jsou využity zakazující nebo přikazující normy a díky nerovnosti v postavení subjektů trestně právních vztahů. Není však omezena pouze na oblast veřejnoprávní, protože vznik, změna a zánik trestněprávních vztahů nejsou vázány na akt státního orgánu. Trestněprávní vztah tedy vzniká již spácháním trestného činu, nikoliv až právní mocí odsuzujícího rozsudku. Subjektem úpravy je myšlen fakt, že tvůrcem práva, které představují zákony a jeho prameny, může být pouze stát a to prostřednictvím jeho zákonodárného orgánu. (Kratochvíl, 2012)

Nejdůležitějším výstupem této části je tedy skutečnost, že trestním právem hmotným je určeno, které jednání je považováno za trestný čin a jaké sankce mohou být za daný trestný čin uloženy. Jeho základní prameny jsou tvořeny Ústavou České republiky č.1/1993 Sb. a Listinou základních práv a svobod č. 2/1993, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Dále se opírá o zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (dále zpravidla zkráceně jako trestní zákoník), zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže a o zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. (Mitlöhner, 2014)

1.1.2. Trestní právo procesní

Trestním právem procesním je upraven postup, kterým jsou zjišťovány trestné činy a jakým způsobem jsou jejich pachatelé potrestáni. (Mitlöhner, 2014) Jsou jím tedy upraveny především vztahy vznikající mezi orgány činnými v trestním řízení a osobou, proti které je trestní řízení vedeno, ale subjektem trestně-procesního vztahu může být také ten, kdo trestný čin nespáchal. Vznikají zde tedy i další vztahy a to např. mezi orgány činnými v trestním řízení navzájem, mezi nimi a poškozeným, svědkem, advokátem, tlumočníkem a znalcem.

Účelem trestního práva procesního je tedy odhalení pachatele trestného činu, vyšetření protiprávního skutku, postavení pachatele před soud, rozhodnutí o vině a nevině a případné uložení trestu nebo výchovného opatření a zajištění jeho výkonu. Základním pramenem je zákon č. 141/1961 Sb. zákon o trestním řízení soudním, zkráceně trestní řád. Dále se jedná o zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže a také zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. (Fryšták, 2012)

1.2. Právní vztahy

Běžné vztahy mezi lidmi jsou vztahy společenské, za právní jsou tyto vztahy považovány až ve chvíli, kdy jsou upraveny právní normou. Touto normou jsou subjektům upravovaných vztahů uloženy povinnosti, aby se chovaly určitým způsobem, a zároveň jim také poskytuje oprávnění vyžadovat příslušné chování od subjektů, které s nimi do daných vztahů vstupují. Podmínky vzniku, změny nebo zániku právního vztahu jsou určeny příslušnou normou, kterou je tak tvořen první předpoklad vzniku právního vztahu. Okolnosti, kterými jsou způsobeny tyto podmínky, vyvolávají právní následky, které jsou nazývány právní skutečnosti, a ty tvoří druhý předpoklad pro vznik právního vztahu. Tyto právní skutečnosti jsou rozděleny na právní jednání, například uzavření kupní smlouvy, kdy dochází k nabytí vlastnických práv na danou věc a zároveň ke vzniku povinnosti danou věc zaplatit. Dále se jedná o protiprávní jednání, jehož příkladem může být loupež nebo právě rozebíraný dotační podvod. Jde tedy o jednání v rozporu se zákonem, nikoliv ve shodě s ním. Poslední částí jsou právní události reprezentované narozením nebo smrtí a souvisejí tedy se způsobilostí k právům a povinnostem. (Lehký et al., 2011)

Obsahem právního vztahu je tedy souhrn subjektivních práv a povinností účastníků právního vztahu. V právní teorii jsou rozlišeny celkem čtyři druhy právních povinností, tyto povinnosti jsou něco dát, něco konat, zdržet se něčeho a něco strpět. Další podstatná část je tvořena objektem a předmětem právních vztahů. Objekt právních vztahů je představován lidským jednáním v daných společenských vztazích. Toto jednání je dále rozděleno dle právních povinností. Předmět právního vztahu je tvořen věcmi, službami, právy nebo jinými nehmotnými statky. V právu se také vyskytují věci, u kterých je nakládání s nimi omezeno zvláštními zákony, jedná se např. o zbraně a drogy.

Poslední část právních vztahů je tvořena subjektem. Subjektem může být fyzická osoba, právnická osoba nebo stát. Subjektům tedy v právních vztazích vznikají daná práva a povinnosti. Těmto subjektům pak právo přiznává způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům. Způsobilost k právům a povinnostem znamená možnost mít práva a povinnosti. U člověka vzniká narozením, avšak má ji i početé dítě za předpokladu, že se narodí živé a zaniká smrtí, případně prohlášením za mrtvého. Způsobilost k právním úkonům znamená, že subjekt může svým jednáním zakládat, měnit nebo rušit právní vztahy. Člověk tuto způsobilost v plném rozsahu získává zletilostí. Způsobilost k právním úkonům lze ale omezit nebo plně odebrat soudním rozhodnutím za předpokladu, že jsou k tomu dány závažné důvody.

Právnické osoby jsou uměle vytvořené subjekty, jejichž podstata je tvořena lidmi. Jedná se o korporace nebo věci a majetek, kdy se jedná o nadace a fondy. Každá právnická osoba má organizačně právní formu, která je stanovena příslušným zvláštním zákonem. V případě obchodních společností se jedná o Zákon o obchodních korporacích. Dále mohou být právnickou osobou např. politické strany, politická hnutí, komora lékařů, advokátů, notářů, církevní a náboženské společnosti a další sdružení, obce, státní podniky, banky, pojišťovny, atp. Právnická osoba nabývá způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům okamžikem jejího vzniku. Za vznik je považován až zápis do obchodního nebo jiného rejstříku, nestačí tedy založení pomocí zakládací listiny. Tyto způsobilosti zanikají výmazem právnické osoby z příslušného rejstříku. Z důvodu neexistence své vlastní vůle je právnická osoba při právních úkonech zastupována fyzickou osobou, která za ni jedná jejím jménem a na její účet. Tato fyzická osoba však musí být členem orgánu (nejčastěji statutárního), který je přímo podle zakládací listiny oprávněn za danou právnickou osobou jednat. Případně se ještě může jednat o pověřeného pracovníka nebo zástupce na základě plné moci. (Nováková)

2. Určení skutkové podstaty, subjektu, objektu a důležitých pojmů

2.1. Trestný čin

Právní odpovědnost je komplikovaný společenský jev, který může vycházet pouze z právních norem. Právní odpovědností je rozuměna specifická forma právního vztahu, ve kterém dochází porušením právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti se sankční povahou. V českém trestním právu je vznik trestní odpovědnosti spojen se spácháním trestného činu trestně odpovědným pachatelem, který svým jednáním ohrozil nebo porušil zájmy chráněné trestním zákonem. Trestným činem je tvořen základ trestní odpovědnosti. Trestním zákoníkem je definován na základě § 13 v odst. 1 jako *„protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“*. Ve druhém odstavci stejného paragrafu je ještě uvedena podmínka, že k trestní odpovědnosti je potřebné úmyslné zavinění, pokud nestačí pouze zavinění z nedbalosti na základě trestního zákona. Podstatné také je, že trestní odpovědnost za způsobený trestný čin má retrospektivní charakter. (Mitlöhner, 2014)

První podmínkou trestnosti trestného činu je tak protiprávnost, tedy rozpor s právní normou v rámci daného právního řádu. Trestné činy tak mohou být pouze činy, které zákonem nejsou dovolené a jsou tak protiprávní. Nedovolený čin však nemusí být rovnou považován za trestný čin, může se jednat pouze o přestupek nebo správní, disciplinární nebo pořádkový delikt. Protiprávnost činu nemusí vycházet přímo z trestního zákona, ale může vycházet také z oblasti občanského, obchodního nebo správního práva, např. porušování předpisů upravujících silniční provoz. Protiprávnost se dá chápat ve dvou významech. Prvním je protiprávnost materiální, která udává, že jednání má být pro společnost natolik škodlivé, že je na něj potřeba reagovat prostředky trestního práva. Druhým významem je protiprávnost formální, kdy protiprávnost materiální je jejím důvodem. Formální protiprávnost tak představuje právě rozpor s právním řádem jako celkem. Může se opírat, a zpravidla se také opírá, právě o ustanovení ležící mimo trestní zákon. Pro potřebu jednoznačnosti je předpokládáno, že právní řád je jednotný a bezrozporný systém. Druhou podmínkou jsou formální znaky trestného činu uvedené v zákoně. Ty jsou důležité pro přesné vymezení jednotlivých skutkových podstat trestných činů, pro naplnění zásady žádný trestný čin bez zákona, vyjádření rovnosti občanů před zákonem a zabránění orgánům činných v trestním řízení jít nad rámec vymezený zákonodárcem. Další důležitou částí, kterou je u trestného činu potřebné zohlednit, je zásada subsidiarity trestní represe. Pro definici trestného činu tato zásada znamená, že trestným činem není jakékoliv jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, ale mělo by se jednat o

společensky škodlivé jednání. Společenská škodlivost je dle § 39 odst. 2 trestního zákoníku určena na základě významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán a osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. (Jelínek, 2019)

Poslední část trestného činu tvoří obecné znaky, které jsou pro všechny trestné činy stejné. Na základě § 25 a 26 trestního zákoníku se jedná o věk, kdy se osoba stává trestně odpovědnou dovršením věku patnácti let a o příčetnost, kdy jsou z trestní odpovědnosti vyjmuty osoby, které nemohly v době spáchání činu rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, tzn., že musí být v době spáchání činu příčetné. Trestné činy jsou dle § 14 trestního zákoníku rozděleny na přečiny a zločiny. Za přečiny jsou považovány všechny trestné činy způsobené z nedbalosti a úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody je do pěti let. Díky této formulaci se může zdát, že je za tuto hranici považováno méně než pět let, ve skutečnosti je však užíván výklad včetně pěti let. Zločiny jsou vymezeny negativně jako trestné činy, které nejsou přečiny. Zločiny mají dále ještě podkategorii zvlášť závažné zločiny, kdy se jedná o úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Se zvlášť závažnými zločiny se pojí trestnost samotné přípravy, pokud to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví dle § 20 trestního zákoníku, dále možnost uložení výjimečného trestu, tedy trestu odnětí svobody až na doživotí dle § 54 trestního zákoníku, zařazení pachatele do věznice se zvýšenou ostrahou dle § 56 odst. 2b trestního zákoníku a v poslední řadě také dle § 66 odst. 1 trest propadnutí majetku v případě, že pachatel zvlášť závažným zločinem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. (Jelínek, 2019)

2.1.1. Skutková podstata trestného činu

Skutková podstata tvoří jeden z formálních znaků trestného činu. Jedná se o právní formu, kterou jsou vyjádřeny typové znaky uvedené v trestním zákoně. Je tvořena souhrnem objektivních a subjektivních znaků, kterými jsou určeny jednotlivé typy trestných činů a jsou jimi navzájem odlišeny. Tento pojem vychází čistě z právní teorie a není definován zákonem. Zjednodušeně by se dala popsat jako jednání, kterého se pachatel musí dopustit, aby toto jednání bylo určitým a konkrétním trestným činem. (Mitlöhner, 2014) Případně alternativním zjednodušeným výkladem může být, že se jedná o soubor znaků, z nichž je patrné, o který trestný čin se jedná. Znaky skutkové podstaty jsou určeny zákonodárcem na základě sledování společnosti, kde jsou reakcí na nebezpečná a škodlivá jednání, proti nimž je třeba společnost chránit nejenom ukládáním a výkonem trestů, ale také samotnou pohrůžkou trestu s přihlédnutím k tomu, zda dosavadní právní úprava neumožňuje účinný postih takového

jednání s využitím jiných právních odvětví. Při určování skutkové podstaty nového trestného činu musí být zákonodárcem zohledněny zásady trestního práva, jednoznačnost využitých termínů, a musí být zajištěno, aby vymezení nebylo příliš striktní nebo obecné a neurčité, aby bylo možné tento trestný čin spolehlivě odlišit od jiných trestných činů a především aby také skutková podstata označovala škodlivá jednání, na jejichž ochraně má společnost zájem. Skutková podstata je tvořena obligatorními znaky (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka), které musí existovat u každé skutkové podstaty. Mimo těchto znaků však může nepovinně obsahovat i fakultativní znaky, které musí být také splněny, aby se jednalo o skutkovou podstatu daného trestného činu. Příkladem využití fakultativních znaků je vyžadování, aby byl trestný čin spáchán na určitém místě, v určité době, určitým prostředkem nebo s určitým cílem. (Jelínek, 2019)

Specifická část skutkové podstaty je tvořena kvalifikovanou a privilegovanou skutkovou podstatou. Tyto skutkové podstaty základní skutkovou podstatu pouze modifikují, neupravují tak její podstatné znaky a vlastnosti, čímž by došlo k vytvoření nové základní skutkové podstaty. Kvalifikované skutkové podstaty jsou charakterizovány vyšším stupněm škodlivosti daných činů vůči společnosti, obsahují tak závažnější způsob provedení skutku a jedná se tedy o přitěžující okolnosti. Nejčastěji jsou uvedeny ve druhém a dalším odstavci příslušného ustanovení a jsou spojeny s vyšší trestní sazbou. Privilegovanými skutkovými podstatami jsou naopak charakterizovány trestné činy s nižším stupněm škodlivosti a mají sníženou trestní sazbu. Zákonodárcem jsou u nich zohledněny podmínky, které činí daný trestný čin méně škodlivým, avšak jsou využívány poměrně ojediněle. (Mitlöhner, 2014)

2.1.2. Objekt trestného činu

Objekt trestného činu má klíčový význam pro skutkovou podstatu, protože představuje její obligatorní znak. Obvykle není v zákoně vyjádřen a je tak nutné dovozovat jej výkladem, je však klíčový pro systematiku zvláštní části trestního zákoníku. Nejčastěji je definován jako společenské vztahy (např. vztahy vlastnické) nebo zájmy a hodnoty (např. zdraví a život člověka nebo důstojnost) chráněné trestním zákonem. Může se také jednat o soubor těchto vztahů. Jako souhrnné označení pro tyto vztahy, zájmy a hodnoty je používáno označení právní statek. Objekt je tak velmi důležitý pro ochrannou funkci trestního práva, protože tato funkce chrání právní statky, kterými je objekt tvořen. (Mitlöhner, 2014)

Na objekt trestného činu lze pohlížet ze tří stupňů obecnosti. Prvním stupněm je obecný, někdy také rodový, objekt, který tvoří souhrn těch nejdůležitějších vztahů, zájmů a hodnot, které jsou chráněny trestním zákonem. Jeho význam spočívá právě v tomto souhrnu, díky kterému jsou určeny druhové a individuální zájmy, které je potřeba chránit a je tím tak určen rozsah potřebné úpravy v trestním zákoně. Druhým stupněm je druhový objekt, zvaný také jako skupinový, jímž jsou seskupeny druhové rysy individuálních objektů a představuje tak užší či širší skupinu podobných chráněných zájmů spadajících do stejné oblasti. Druhové objekty jsou tak zpravidla seskupeny do jedné hlavy nebo oddílu ve zvláštní části trestního zákoníku a právě název této hlavy nebo oddílu je tvořen druhovým objektem. Příkladem tak může být hlava V trestné činy proti majetku nebo oddíl trestné činy proti svobodě, který je obsažen v hlavě II trestního zákoníku. Některé trestné činy také mohou mít více druhových objektů. Významem druhového členění objektů je v systematickém rozdělení trestných činů, kdy členění a pořadí hlav ve zvláštní části také vyjadřuje pořadí chráněných hodnot podle jejich důležitosti. Posledním stupněm je individuální objekt. Tímto objektem je již označen konkrétní jednotlivý zájem, k jehož ochraně je dané ustanovení zvláštní části trestního zákona určeno. Například je tak individuálním objektem u trestného činu dotačního podvodu na základě § 212 trestního zákoníku zájem na ochraně majetku. Individuální objekt je tak zcela nezbytným znakem skutkové podstaty každého trestného činu, protože čin, který neohrožuje nebo nenarušuje žádné chráněné hodnoty, nemůže být trestným činem. Vedle hlavního objektu trestného činu, tedy objektu, který je tvořen nejdůležitějšími zájmy, proti nimž trestný čin bezprostředně útočí a jsou tak chráněny zvláštní částí trestního zákoníku především, existuje také vedlejší objekt trestného činu. Vedlejší objekt tvoří ostatní zájmy, které jsou trestným činem postiženy pouze nepřímo, nahodile nebo vzdáleně (např. u konkrétního případu podvodu to může být výživa rodiny postiženého). Vedlejší objekty mohou být pokaždé jiné a nelze je tedy určit analýzou trestního zákoníku, protože nepatří ke znakům skutkové podstaty a jsou irelevantní z hlediska viny, ale mohou být zohledněny při individualizaci trestu. Individuální objekt a jeho správné určení je tak nezbytnou podmínkou pro správnou kvalifikaci trestného činu a pro určení povahy a stupně závažnosti každého konkrétního trestného činu pro společnost. Avšak individuální objekt je v příslušných ustanoveních vyjádřen jen někdy a často je tak nutné jej určit na základě smyslu a obsahu zákona. Vzhledem k tomuto faktu musí být právní úprava přesná a určitá. (Jelínek, 2019)

Mimo objektu, který je nutnou součástí trestného činu, může mít trestný čin také hmotný předmět útoku. Předmětem útoku mohou být lidé nebo věci, na které pachatel bezprostředně útočí, a zasahuje tak objekt trestného činu. Předmět útoku netvoří podstatný znak objektu a nedává tak možnost rozeznat a rozlišit zájmy, které jsou objektem různých trestných činů. Například je-li předmětem útoku člověk, může být objektem jeho život nebo zdraví. Předmět útoku tak není prostředkem, kterým je daný trestný čin spáchán. Pro právní kvalifikaci spáchaného činu nemá žádný význam. Význam má zejména objekt, ale předmět může být použit jako přitěžující okolnost nebo v trestním řízení, kdy umožňuje konkretizovat trestný čin tak, aby nemohl být zaměněn s jiným. (Jelínek, 2019)

2.1.3. Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu je charakterizována jako způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Nutnými (obligatorními) znaky objektivní stránky trestného činu jsou jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Pokud chybí byť pouze jeden z těchto znaků, zůstává objektivní stránka nenaplněna, tím zůstává nenaplněna také skutková podstata trestného činu a nelze tedy vyvodit žádnou trestní odpovědnost. (Mitlöhner, 2014)

Prvním obligatorním znakem je tedy jednání, za které je ve výkladu dle trestního práva považován projev vůle ve vnějším světě. Tuto vůli je možné projevit jak konáním, tak i opomenutím. Dále je rozdělena na vnitřní (vůle) a vnější (projev vůle) složku, kdy pro trestní odpovědnost musí být naplněny obě složky. Jednáním se tak nerozumí například násilné přinucení poškození jiné osoby, pohyb vyvolaný křečí, pohyb v bezvědomí nebo mluvení ze spaní, stejně jako se jím nerozumí pouhá myšlenka nebo přání toho, aby se něco stalo. V závislosti na konání či opomenutí jsou rozlišeny trestné činy komisivní (způsobené konáním), nepravé omisivní (mohou být způsobené konáním i opomenutím, při způsobení opomenutím nazývané jako delikty) a pravé omisivní (způsobené opomenutím). Problémem v případě nepravých omisivních deliktů je určení toho, zda může být konkrétní opomenutí postaveno na úroveň konání. To musí vycházet z opomenutí zvláštní povinnosti vyplývající z konkrétního postavení pachatele ve společenských poměrech.

Druhým obligatorním znakem je následek trestného činu, za který je považováno porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu. Tento následek je způsoben jednáním, které charakterizuje trestný čin a má jej každý trestný čin. Tímto následkem je ve zvláštní části trestního zákoníku porucha nebo ohrožení chráněného zájmu, tedy reálné

nebezpečí vzniku poruchy. Trestný čin tak může být ohrožovací, kdy je znakem skutkové podstaty pouhé ohrožení objektu trestného činu, nebo poruchový, kdy je znakem skutkové podstaty skutečná porucha a na dokonání trestného činu tak nestačí pouhé ohrožení chráněných společenských vztahů. Následky trestných činů jsou dále rozděleny do kategorií podle závažnosti. První je následek, který je charakterizován naplněním základního znaku skutkové podstaty. Druhou je těžší následek, kdy dochází k závažnější poruše nebo ohrožení primárního objektu nebo porucha či ohrožení relevantního sekundárního objektu. Je podmínkou pro využití kvalifikované skutkové podstaty a tím pro možnost uložení vyšší trestní sazby. Třetí je škodlivý následek, který zahrnuje také nezaviněné skutečnosti a může být přitěžující okolností. Poslední kategorií je zvlášť těžký a těžko napravitelný následek, který je jednou z nutných podmínek pro uložení výjimečného trestu. U majetkových deliktů má následek trestného činu důležitou úlohu pro stanovení klasifikace škody a tím pádem pro rozlišení základní nebo kvalifikované skutkové podstaty. Příslušné názvy škod jsou uvedeny v tabulce 1. (Jelínek, 2019)

Tabulka 1 - klasifikace škod u majetkových deliktů

Klasifikace škody	**Částka**
Škoda nikoli nepatrná	Nejméně 10 000 Kč
Škoda nikoli malá	Nejméně 50 000 Kč
Větší škoda	Nejméně 100 000 Kč
Značná škoda	Nejméně 1 000 000 Kč
Škoda velkého rozsahu	Nejméně 10 000 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 40/2009 trestní zákoník

Třetím a posledním obligatorním znakem je příčinný vztah, který je mezi jednáním a následkem trestného činu. Díky němu je tedy pachatel trestně odpovědný pouze v případě, že následek vznikl skutečně jeho jednáním. Jeho stanovení probíhá pomocí tzv. teorie podmínky, která zjišťuje, zda by se daný následek v jeho konkrétní podobě (v závislosti na místě, způsobu, času a okolnostech) stal, pokud by bylo dané jednání pachatele odmyšleno. Určitá činnost však neztrácí povahu příčiny jenom proto, že kromě ní vedly k následku i jiné činnosti. Mimo obligatorních znaků má objektivní stránka trestného činu také fakultativní znaky, ty tedy nemusí být ve skutkové podstatě každého trestného činu, ale v případě, že jsou v dané skutkové podstatě obsaženy, je také nutné jejich naplnění pro trestnost činu. Těmito znaky může být hmotný předmět útoku, doba spáchání činu, místo trestného činu, prostředek trestného činu nebo zvláštní způsob spáchání trestného činu. (Jelínek, 2019)

2.1.4. Subjekt trestného činu

Subjektem trestného činu je samotný pachatel, za kterého je považována trestně odpovědná fyzická osoba, kterou byl trestný čin bezprostředně spáchán. Trestní zákoník definuje v § 22 odst. 1 pachatele jako toho *„kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná“*. Za pachatele je dle odst. 2 stejného paragrafu považován také ten, kdo k provedení činu užije osoby, která není trestně odpovědná z důvodu nedostatečného věku, nepříčetnosti, omylu nebo díky jednání v nutné obraně, krajní nouzi nebo jiné okolnosti vylučující protiprávnost. Pro označení této skutečnosti je někdy používáno spojení „užití živého nástroje“, přičemž tímto nástrojem nemůže být zvíře. Dle trestního zákoníku tak může být pachatelem pouze fyzická osoba, která je příčetná, dovršila alespoň patnáctý rok věku a bezprostředně spáchala trestný čin, avšak dle zákonu č.418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob (dále jako TOPO) a řízení proti nim také právnická osoba. Věk a příčetnost jsou tak charakteristikou pachatele, ale nejsou znakem skutkové podstaty trestného činu. Většinu trestných činů tak může spáchat kdokoliv, kým byl v době spáchání činu dovršen věk patnácti let a je příčetný. Avšak některé trestné činy vyžadují zvláštní vlastnosti pachatele nebo jeho zvláštní postavení či způsobilost a v takových případech se jedná o znaky skutkové podstaty, které charakterizují pachatele. (Mitlöhner, 2014) U právnické osoby je trestní odpovědnost vyvozena z tzv. přičitatelnosti, tedy dle § 9 odst. 1 TOPO *„pachatelem trestného činu je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně“*. TOPO je tak tzv. vedlejším trestním zákonem, který je specialitou svým vztahem k trestnímu zákoníku, ten znamená, že nestanoví-li TOPO jinak, je použit trestní zákoník. Pro trestní odpovědnost právnické osoby je důležitá místní působnost, díky které ji může nést pouze právnická osoba, která spáchala čin na území České republiky, která má v České republice sídlo, umístěn podnik nebo organizační složku, anebo zde alespoň vykonává svou činnost nebo zde má svůj majetek. Za trestně odpovědné jsou považovány všechny právnické osoby s výjimkou České republiky a územních samosprávních celků při výkonu veřejné moci. U právnických osob je také vyloučeno spáchání některých trestných činů uvedených v trestním zákoníku, seznam těchto vyloučených trestných činů je řízen § 7 TOPO. Právnická osoba sama za sebe nemůže projevit svou vůli (která je nutná pro naplnění objektivní stránky trestného činu), vůle za ni tak musí být projevena fyzickou osobou nebo skupinou několika fyzických osob. Za tyto osoby může být považován statutární orgán, člen statutárního orgánu, osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, ten, kým je vykonáván rozhodující vliv na řízení této právnické osoby nebo její zaměstnanec při plnění pracovních úkolů. Tyto osoby musí jednat v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti,

čímž je právnická osoba chráněna před excesy fyzických osob, u kterých není dána žádná souvislost s činností právnické osoby. Dané jednání může být způsobeno konáním nebo opomenutím a je možné zavinění úmyslné i nedbalostní. Trestní odpovědnost také přechází na všechny právní nástupce právnické osoby. Spolupachatelství se tak může dopustit nejenom skupina fyzických osob, ale také skupina právnických osob nebo jejich kombinace, avšak každá osoba zodpovídá za trestný čin jako by ho spáchala sama. (Jelínek, 2019)

U fyzických osob je prvním podstatným znakem příčetnost, za kterou je považována způsobilost být pachatelem trestného činu a závisí na duševních schopnostech pachatele. Je tak podmíněna schopností pachatele chápat význam svého činu pro společnost a možností ovládání svého jednání. Trestní zákoník přímo neuvádí, kdo je příčetný, je tak možné vycházet pouze z negativního rozlišení, které říká, že v nepříčetnosti jednal ten, kdo trpí duševní poruchou, je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání, tato ztráta je důsledkem duševní poruchy a je dána v době činu. Samotná existence duševní poruchy tak nezbavuje trestní odpovědnosti. Příčetnost je předpokládána u každého jedince a je tak nutné dokazovat pouze nepříčetnost. Druhým znakem je věk, kdy se jedná o osoby sociálně zralé, tedy takové, které jsou schopny nést důsledky trestní odpovědnosti. Sociální zralost je těžké určit vzhledem k individuálnímu vývoji každého jedince, trestním zákoníkem je však stanoveno, že nastává dovršením patnáctého roku věku. Před dovršením osmnáctého roku věku je pachatel označován termínem mladistvý a pro trestní odpovědnost je tak ještě nutné splnit podmínku, že mladistvý dosáhl rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu a ovládat své jednání. (Jelínek, 2019)

2.1.5. Subjektivní stránka trestného činu

Poslední znak skutkové podstaty je tvořen subjektivní stránkou trestného činu. Ta obsahuje soubor znaků, který je charakteristický pro psychiku pachatele vzhledem ke vztahu k trestnému činu. Subjektivní stránka má pouze jediný obligatorní znak a tím je zavinění, které může mít podobu úmyslu nebo nedbalosti. Zavinění je tak trestním právem vyžadováno a bez jeho existence neexistuje ani trestní odpovědnost. Fakultativním znakem subjektivní stránky může být pohnutka nebo motiv a cíl neboli záměr. (Jelínek, 2019)

Zavinění je vnitřní, tedy psychický, vztah člověka ke skutečnostem, které zakládají trestný čin. Tento vztah může být vytvořený pachatelem nebo může objektivně existovat bez jeho přičinění v době činu. Zavinění je také často označeno pojmem vina, zde je však z pohledu trestního práva nutné rozlišovat mezi těmito dvěma výrazy. Vina, na rozdíl od zavinění,

označuje souhrn všech podmínek nutných k tomu, aby se jednalo o trestný čin. Rozdělení zavinění na úmysl a nedbalost je také velmi důležité pro posouzení pachatelova stupně zavinění a může vést k nižšímu i vyššímu trestu, stejně tak i v rámci samotného úmyslu nebo nedbalosti může být rozlišena různá intenzita, která také ovlivňuje výši trestu. Úmysl je tak rozdělen na dvě formy s různou intenzitou a to na úmysl přímý a nepřímý. Úmysl přímý znamená, že pachatel věděl, že svým jednání poruší nebo ohrozí zájem chráněný trestním zákonem a chtěl takové porušení nebo ohrožení způsobit. Úmysl nepřímý je chápán tak, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení chráněného zájmu a pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn. Dle § 15 odst. 2 trestního zákoníku je za srozumění považováno pachatelovo smíření se s tím, *„že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem“*. V případě, že zákon vyžaduje u trestného činu úmysl přímý, je vyjádřen ve formulaci skutkové podstaty frází „s cílem“. Druhou formou zavinění je nedbalost, která je rozdělena na vědomou a nevědomou. V případě vědomé nedbalosti pachatel dle § 16 odst. 1 písm. a trestního zákoníku *„věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nezpůsobí“*. O nevědomou nedbalost se dle písm. b stejného odstavce jedná, když pachatel ani nevěděl, že může porušení nebo ohrožení způsobit, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to vědět měl a mohl. Pro nedbalost je tak typické, že pachatel nechtěl způsobit žádný následek. Trestní zákoník také definuje pojem hrubé nedbalosti v § 16 odst. 2, kdy se jedná o zřejmě bezohledný přístup pachatele k chráněným zájmům a je tak nedbalostí vyšší intenzity. U zavinění je také podstatné, že je vztaženo na všechny znaky skutkové podstaty. (Mitlöhner, 2014)

Prvním fakultativním znakem subjektivní stránky je pohnutka. Jedná se o vnitřní podnět, kterým byl pachatel veden k rozhodnutí spáchat trestný čin. Většinou není znakem skutkové podstaty, může však být považován za polehčující nebo přitěžující okolnost, případně jím také může být odůvodněno využití kvalifikované nebo privilegované skutkové podstaty. Druhým fakultativním znakem je cíl trestného činu, který může být součástí skutkové podstaty a upřesňovat ji. (Jelínek, 2019)

2.2. Dotace

Pojem dotace je při rozebírání trestného činu dotačního podvodu zcela stěžejní. Dle § 3 písm. a zákona o rozpočtových pravidlech jsou za dotaci považovány *„peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel“*. Dále dotacemi mohou být bezúplatná plnění, která jsou

poskytnuta na stanovený účel ze zahraničí z prostředků Evropského společenství nebo z veřejných rozpočtů cizího státu a granty poskytnuté podle zvláštního právního předpisu. Další forma dotace může představena prominutím části poplatků, je-li to dovoleno právním předpisem a příslušným orgánem byla stanovena určitá část prominutých poplatků za dotaci. V praxi je možné najít výklad definice pojmu dotace v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 858/2016 ze dne 10. 08. 2016 a zní takto *„Dotací se obecně rozumí zpravidla pravidelný příděl peněz nejčastěji poskytovaný obcím, některým úřadům nebo ústavům, ale i fyzickým a právnickým osobám. Na konkrétní akce nebo předem stanovené okruhy potřeb se poskytují účelové dotace, a to za podmínek stanovených zásadami dotační politiky. V takovém případě pak mohou být použity jen na určené účely a podléhají ročnímu zúčtování se státním rozpočtem republiky. Účel dotace je dán a musí být dodržen – prostředky nelze použít na nic jiného, než stát stanovil. Nevyčerpané prostředky se musí vrátit.“* (Strnadová, 2019)

Ve skutkové podstatě trestného činu dotačního podvodu je v příslušném paragrafu obsažen kromě pojmu dotace také pojem subvence, návratná finanční výpomoc a příspěvek. Samotný pojem subvence není ukotven v legislativě, zpravidla je však chápán jako účelově zcela vázaný převod finančních prostředků. Může mít otevřenou podobu, např. pomocí přímé platby nebo skrytou, kdy se může jednat o zvýhodněný úvěr nebo daňovou úlevu. Pojem subvence je tak velmi blízký samotnému pojmu dotace. Druhý pojem, tedy návratná finanční výpomoc, je již definován v zákoně o rozpočtových pravidlech a to v § 3 písm. b, kde se jedná také o peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel, ale s tím rozdílem oproti dotaci, že je musí jejich příjemce vrátit právě do státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu. Jedná se tak svým způsobem o bezúročnou půjčku finančních prostředků poskytovanou státem. Poslední pojem, příspěvek, znovu není v legislativě přesně definován, jeho význam lze odvodit podle zákona o rozpočtových pravidlech a jedná se tedy o dotaci, tedy účelově vázaný transfer finančních prostředků, který však není vypořádáván. (INCA, 2012)

2.2.1. Zdroje dotací

V praxi existuje poměrně vyšší počet subjektů, než se může z definice na první pohled zdát, kterými může být organizaci poskytnuta dotace nebo další formy finanční pomoci, jejichž zneužití může být v námi rozebíraném případě trestné.

Přímo ze státního rozpočtu lze čerpat dotace prostřednictvím ústředních orgánů státní správy, v tomto případě především prostřednictvím ministerstev a jejich programů podpory. V současné době je možné jako příklad uvést programy Ministerstva pro místní rozvoj ČR pro boj proti negativním projevům nemoci COVID-19, jako jsou např. programy pro podporu ubytování, škol v přírodě, podpory cestovního ruchu nebo lázní, kdy většina těchto programů probíhala v menší míře také v době, kdy tato nemoc nebyla přítomna. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021) Dále je to možné prostřednictvím programů na podporu zaměstnanosti od Úřadu práce, na podporu vědy a výzkumu od Akademie věd České republiky, na podporu studií univerzit a různých ústavů od Grantové agentury České republiky (Grantová agentura České republiky, 2021), případně další organizační složky státu, které určí zvláštní zákon. (Strnadová, 2019) Dále je možné finanční prostředky čerpat z krajských a obecních rozpočtů, které jsou z velké části cílené na veřejně prospěšné projekty. (Dotační portál KÚ KHK, 2010) Poslední možností jsou státní fondy České republiky, jejichž zaměření vyplývá z jejich názvu, kde se jedná o Státní fond životního prostředí České republiky, Státní fond kultury České republiky, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond rozvoje bydlení, Státní zemědělský intervenční fond a Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie. (Wikipedia, 2020)

Dotace je také možné čerpat na úrovni Evropské unie a to také z jejího rozpočtu prostřednictvím strukturálních a investičních fondů. Těch je v současném programovém období trvajícím od roku 2021 do roku 2027 celkem pět. Tím nejdůležitějším je Evropský fond pro regionální rozvoj, jehož hlavním cílem je modernizování a posilování hospodářství a to především rozvojem infrastruktury a podpory inovačního potenciálu podnikatelů, ale také menšími cíli jako je digitalizace veřejné správy. Druhým je Evropský sociální fond, jehož zaměřením je především podpora zaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávacích programů pro mládež i již zaměstnané. Třetí fond je Fond soudržnosti, někdy také nazýván Kohezní fond, který je zaměřen na velké infrastrukturní projekty, ochranu životního prostředí a zvyšování energetické účinnosti chudším států, nikoli regionů. Čtvrtým je Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, který slouží pro zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšení životního prostředí a rozvoj venkovských oblastí. Posledním je Evropský námořní a rybářský fond, který podporuje nejenom mořský, ale také vnitrozemský rybolov a to např. odbahňováním rybníků. (Dotace EU, 2021)

2.3.Podvod

Druhým zcela stěžejním pojmem je samotný podvod. Obecně lze říci, že se jedná o čin, kdy někdo zneužije cizí nevědomosti nebo důvěřivosti k vlastnímu prospěchu na úkor druhého. Přesnou definici, a tím také skutkovou podstatu, nám také poskytuje trestní zákoník v § 209 v odst. 1, kde je stanoveno, že podvodu se dopustí ten *„kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou“*. Podvod také musí být rozlišen od trestného činu krádeže, při podvodu poškozený vydává věc dobrovolně sám nebo dovoluje pachateli, aby si věc sám vzal, neděje se tak násilím proti jeho vůli nebo bez jeho vědomí. Dalším důležitým rozlišením je oddělení podvodu od neschopnosti dodržet smluvní závazek. Tato neschopnost nastává až po uzavření závazku, kdežto u podvodu pachatel již při uzavírání závazku jedná s úmyslem závazek nesplnit a to buďto aktivním uvedením poškozeného do omylu, využitím vlastního omylu poškozeného svou nečinností nebo zatajením podstatných skutečností poškozenému. (Chmelík, 2010)

2.3.1. Objekt a objektivní stránka podvodu

Objektem trestného činu podvodu jsou vlastnické vztahy, konkrétně tedy cizí majetek a tato ochrana majetkových práv je poskytnuta bez ohledu na druh a formu vlastnictví. Základem objektivní stránky je to, že pachatel obohatí sám sebe nebo i jinou osobu tím, že někoho uvede v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a tím způsobí škodu na cizím majetku. O omyl se v tomto případě jedná, když podvedená osoba nemá žádnou představu o důležitých okolnostech týkajících se uzavíraného závazku nebo se jednoduše domnívá, že se nemá čeho obávat. Uvedení v omyl tak spočívá ve skutečnosti, kdy pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Za využití omylu je považována situace, kdy pachatel k vyvolání omylu nepřispěl, ale po jeho rozpoznání a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby sám sebe nebo jiného obohatil a způsobil tak škodu na cizím majetku. Zamlčením podstatné skutečnosti je představován třetí druh podvodného jednání spočívajícího v tom, že pachatel záměrně nesdělí informace, které by měly podstatný vliv na jednání poškozeného vzhledem ku prospěchu pachatele. Jedná se tak tedy o informace, s jejichž znalostí by poškozený jednal zcela jinak nebo by případně nejednal vůbec. (Chmelík, 2010)

2.3.2. Subjekt a subjektivní stránka podvodu

Pro subjekt nejsou u tohoto trestného činu přítomna žádná specifická omezení a může jím tak být kdokoliv, kým jsou splněny podmínky trestní odpovědnosti. Celkově na podvodu mohou být zainteresovány až čtyři osoby a to pachatel, osoba jednající v omylu, osoba

poškozená a osoba obohacená. Samozřejmě v reálném světě často dochází k propojení pachatele s osobou obohacenou a osoby jednající v omylu s osobou poškozenou. Z hlediska subjektivní stránky je vyžadováno úmyslné zavinění, nestačí tedy nedbalostní. V subjektivní stránce jsou obsaženy také podmínky pro využití kvalifikované skutkové podstaty a to způsobení větší škody, značné škody nebo škody velkého rozsahu a dále spáchání činu jako člen organizované skupiny, jako osoby se zvlášť uloženou povinností hájit zájmy poškozeného, v souvislosti s podporou terorismu a nakonec během události ohrožující život, zdraví, veřejný pořádek nebo majetek (stav ohrožení státu, válečný stav, …). (Chmelík, 2010)

2.4. Dotační podvod

Samotný trestný čin dotačního podvodu nebyl v původním trestním zákoně č. 140/1961 Sb. obsažen a ten tak obsahoval pouze skutkovou podstatu trestného činu podvodu. Pravděpodobně se tak jedná o dřívější nepotřebnost takového rozlišení z důvodu celkově státem řízené ekonomiky a státního vlastnictví podniků. Tuto situaci změnila novela trestního zákona č. 253/1997 Sb., kde je kromě obecné skutkové podstaty podvodu upravena také skutková podstata pojistného a úvěrového podvodu. Skutková podstata dotačního podvodu tak byla stanovena až novým trestním zákoníkem v roce 2009. (Jelínek, 2019) Zvláštní rozlišení těchto trestných činů je odůvodněno tím, že jednání, které tyto skutkové podstaty trestají, je jen obtížně postižitelné podle obecné skutkové podstaty podvodu a jak ukázala zejména devadesátá léta minulého století, mají dalekosáhlé důsledky pro ekonomiku republiky jako celku. (Chmelík, 2010)

2.4.1. Skutková podstata dotačního podvodu

U dotačního podvodu jsou zákonem stanoveny dvě základní skutkové podstaty a čtyři kvalifikované. Podstatným rozdílem oproti skutkové podstatě obecného podvodu je, že pro postih není požadováno způsobení alespoň škody nikoli nepatrné a také není vyžadováno orientování úmyslu pachatele na cílené způsobení škody nebo získání majetkového prospěchu, ať již pro sebe nebo pro jiného. Způsobení škody však stále zůstává důležitým znakem kvalifikovaných skutkových podstat. S vynecháním požadavku na minimální způsobení škody také souvisí nebezpečí trestního postihu i u jednání, jehož škodlivost pro společnost je velmi nízká a tím tedy může dojít k nedodržení zásady subsidiarity trestní represe. (Jelínek, 2019) První základní skutkovou podstatou je jednání, kdy jsou pachatelem při žádosti o dotaci, subvenci, návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek záměrně uvedeny nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, případně když jsou podstatné údaje zamlčeny, čímž je poskytovatel uveden v omyl a poskytnutá dotace je tak neoprávněná. Díky absenci nutnosti způsobit škodu

a faktu, že dotační podvod je tzv. předčasně dokonaný trestný čin, není pro naplnění skutkové podstaty nutné, aby byly finanční prostředky reálně vyplaceny. Druhá základní skutková podstata je tvořena využitím finančních prostředků získaných s podmínkou využití k nějakému účelu na jiný než určený účel, oproti první skutkové podstatě se tak již nemůže jednat o běžnou dotaci bez určeného cíle, nýbrž se musí jednat o dotaci účelovou. První kvalifikovaná skutková podstata je představována spácháním dotačního podvodu znovu v rámci posledních třech let. Druhá kvalifikovaná skutková podstata je představována spácháním dotačního podvodu a způsobením větší škody. Ve třetí kvalifikované skutkové podstatě je obsaženo spáchání dotačního podvodu jako člen organizované skupiny, jako osoba se zvlášť uloženou povinností hájit zájmy poškozeného nebo způsobení značné škody. V poslední kvalifikované skutkové podstatě je zahrnuto způsobení škody velkého rozsahu nebo spáchání dotačního podvodu v souvislosti s podporou terorismu, tedy jeho umožnění, usnadnění a financování nebo vyhrožováním jeho provedením. Na závěr je také nutné podotknout, že již samotná příprava dotačního podvodu je trestná. (Trestní zákoník, 2021)

2.4.2. Objekt dotačního podvodu

Objekt dotačního podvodu je tvořen zájmem na ochraně majetku v oblasti poskytování dotací, subvencí, návratné finanční výpomoci nebo příspěvku. (Fryšták, 2012) Jedná se tedy konkrétně o majetek, ze kterého jsou dotace a podobné platby vypláceny, tedy především finanční prostředky státního rozpočtu (podrobněji v pododdílu 2.3.1. zdroje dotací), a je chráněno jejich poskytování a čerpání včetně podrobné kontroly jejich využití na stanovený účel. Objektem dotačního podvodu se také zabýval Nejvyšší soud, kde je v jeho usnesení stanoveno *„Ustanovení o trestném činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zákoníku, zajišťuje ochranu poskytování subvencí, dotací, nebo návratných finančních výpomocí nebo příspěvků, jakož i jejich účelovému určení, a proto v konečném důsledku chrání i cizí majetek v oblasti poskytování subvencí, dotací, návratných finančních výpomocí nebo příspěvků.“* (Usnesení ECLI:CZ:NS:2014:3, 2014)

2.4.3. Objektivní stránka dotačního podvodu

Z pododdílu rozebírajícího skutkovou podstatu dotačního podvodu vyplývá, že tento trestný čin může být spáchán dvěma různými způsoby, které jsou přitom do značné míry rozdílné. První objektivní stránka je definována jako uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů v žádosti o poskytnutí dotace. Toto ustanovení tak chrání především právo poskytovatele dotace rozhodovat o jejím přidělení s pomocí pravdivých a úplných informací a v menší míře také právo ostatních uchazečů o

dotace prostřednictvím zajištění férovosti procesu jejich přidělování. Za nepravdivé údaje jsou považovány ty údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o kterém je podávána informace, a to byť jen v některé jeho části. Za hrubě zkreslené údaje jsou považovány údaje, které jsou mylné nebo neúplné v oblasti podstatných a důležitých okolností důležitých pro rozhodnutí o přidělení dotace. Za tyto údaje jsou považovány veškeré údaje, které jsou při žádosti sdělovány, protože každý jednotlivý údaj může ovlivnit rozhodnutí poskytovatele daného dotačního titulu. Za uvedení takových údajů není považováno pouze jejich sepsání a vyplnění do žádosti o dotaci, nýbrž také jednání, které s těmito údaji bezprostředně souvisí a kterým je tak fakticky určen nepravdivý nebo zkreslený obsah žádosti o dotaci. Za zamlčení podstatných údajů je považováno neuvedení jakýkoliv údajů rozhodujících nebo zásadních pro udělení dotace v žádosti o její poskytnutí. Za takové údaje jsou považovány údaje, které by, v případě, že by byly poskytovateli dotace nebo jiné formy finanční pomoci známé, vedly k tomu, že by tato finanční pomoc nebyla vůbec poskytnuta nebo by byla poskytnuta za podstatně méně výhodných podmínek pro příjemce dotace. Za naplnění těchto podmínek je považováno také jednání, kdy pachatel již při žádosti o jakoukoliv formu návratné finanční výpomoci počítá s tím, že poskytnuté prostředky záměrně nevrátí nebo je nebude moci vrátit. Další opomíjenou skutečností je, že v případě nutnosti poskytnutí čestného prohlášení žadatele o dotaci o tom, že nemá žádné závazky vůči subjektům uvedeným v tomto prohlášení (zpravidla státní rozpočet, státní fondy nebo zdravotní pojišťovny) je nutné tuto podmínku splňovat již v době podpisu tohoto prohlášení, nikoliv až v době schválení nebo poskytnutí dotace a může tak být důvodem pro trestní stíhání.

Druhá objektivní stránka dotačního podvodu je tvořena využitím prostředků na jiný než určený účel. Tento účel je dán a musí být dodržen, prostředky tak nelze užít na nic jiného, než je stanoveno poskytovatelem dotace. V případě, že na danou činnosti nejsou vyčerpány veškeré prostředky, musí být přebytek vrácen. Zde je tedy úskalím využití těchto prostředků na jiný než určený účel nikoli v malém rozsahu a tedy již způsobení určité výše škody. Za jiný účel je považováno vlastní spotřebování prostředků. (Draštík, 2015)

K otázce objektivní stránky dotačního podvodu je ještě poměrně zajímavý vztah vzhledem k § 21 odst. 3 trestního zákoníku, tedy zánik trestní odpovědnosti za pokus trestného činu v případě dobrovolného upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a odstranění nebezpečí nebo učinění oznámení o pokusu trestného činu v době, kdy dané nebezpečí ještě mohlo být odstraněno. Proti tomuto faktu stojí § 212 odst. 7 trestního zákoníku, který říká, že již samotná příprava je trestná a také skutečnost, že pro splnění základní skutkové

podstaty není potřeba způsobit žádnou škodu. Díky těmto skutečnostem tak nezáleží na situaci, kdy pachatel dotaci později vrátí, a tím pádem škoda poskytovateli této dotace nevznikne (zde lze použít analogii k trestnému činu krádeže – v případě, že pachatel přisvojenou věc vrátí, nedochází k „neexistenci“ samotného násilného přisvojení této věci, které vrácení muselo předcházet), protože způsobení škody není vyžadováno. Za další trestnou situaci je považováno také podání žádosti o dotaci a její stažení až po upozornění na pochybnosti o správnosti uvedených údajů, o jejichž nepravdivosti pachatel věděl, stíhání tak není zahájeno až po odhalení samotného podvodného jednání. (Draštík, 2015)

Poslední důležitá část objektivní stránky dotačního podvodu spočívá ve stanovení výše způsobené škody pro využití kvalifikovaných skutkových podstat. Zde je možný vznik několika různých situací. První takovou situací je situace zmíněná v předchozím odstavci, tedy pozdější vrácení neoprávněně poskytnutých finančních prostředků. Druhou spornou situací z hlediska škody je případ, kdy pachatel sice podá žádost s nepravdivými údaji, ale ta mu není ani přes tento fakt poskytnuta. U této situace se také nabízí postih pachatele za trestný čin ve stádiu pokusu, trestní zákoník však jasně stanovuje, že trestný čin dotačního podvodu má charakter tzv. předčasně dokonaného trestného činu a je tedy předčasně dokonán již samotným uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčením podstatných údajů v žádosti a není tak potřeba, aby byly finanční prostředky skutečně poskytnuty. (Draštík, 2015) Třetí takovou situací je využití části finančních prostředků na původně stanovený účel, tedy plně v souladu s podmínkami poskytnutí žádosti, a části pro vlastní spotřebování. V této situaci se tedy nabízí možnost stanovit škodu pouze jako výši využitých prostředků na druhou zmiňovanou část. Na všechny tyto situace odpovídá usnesení Nejvyššího soudu, které stanovuje, že *„škoda u trestného činu dotačního podvodu vzniká již tím, že na základě nepravdivých, hrubě zkreslených či zamlčených (podstatných) údajů je dotace poskytnuta a peněžní prostředky opustí majetkovou sféru poskytovatele dotace, škodou je tedy celá částka dotace získaná na základě takových údajů.“* (Usnesení ECLI:CZ:NS:2017:6, 2017)

2.4.4. Subjekt dotačního podvodu

Za subjekt je u dotačního podvodu zpravidla považován ten, kdo žádá o poskytnutí dotace, subvence, návratné finanční výpomoci nebo příspěvku. Pomocníkem pro uskutečnění tohoto trestného činu také může být osoba, kterou jsou žadateli pouze zprostředkovány nepravdivé podklady. Dalším subjektem, který je potřeba rozlišit, je rozlišení toho, kdo prostředky získané nějakou formou finanční výpomoci skutečně využije na jiný, než smluvně stanovený účel. (Fryšták, 2012)

Pachatelem tohoto trestného činu tak může být fyzická i právnická osoba. V praxi je to však nejčastěji fyzická osoba jako žadatel, tedy jako fyzická osoba, která za sebe nebo za zastupovanou právnickou osobu, podává žádost o dotaci, subvenci, návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek nebo osoba, kterou je za něj nebo za právnickou osobu taková žádost sepisována, vyplňována a případně také podána a přitom jsou v takové žádosti uvedeny nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo jsou podstatné údaje zamlčeny. Trestním zákoníkem také nejsou stanoveny žádné zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení pachatele, díky kterému by byl shledán tzv. konkrétním nebo speciálním subjektem. Označení „kdo“, které je obsaženo ve skutkových podstatách tak znamená, že pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoli, kým jsou v žádosti o poskytnutí finanční výpomoci uvedeny nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo jím jsou podstatné údaje zamlčeny. Tímto ustanovením je tak pouze vymezena povaha dokumentu, kterým je žádost o poskytnutí dotace. Právě díky tomu, že trestný čin dotačního podvodu není trestným činem s konkrétním nebo speciálním subjektem, může být jeho pachatelem nejenom samotný žadatel o dotaci, ale každý, kdo přispěl k uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo podstatné údaje zamlčel nebo využil poskytnuté finanční prostředky k jinému, než určenému účelu. (Draštík, 2015)

Příklad je možné najít znovu u Nejvyššího soudu, ke kterému se obviněný neúspěšně dovolal z důvodu, že on sám danou žádost o příspěvek pro právnickou osobu nepodepsal, jelikož v probíraném období nebyl jednatelem ani společníkem společnosti a neměl tak potřebné pravomoci, ale pouze připravoval žádost o poskytnutí státního příspěvku, přičemž věděl, že osoby, na které se o příspěvek žádá, pro společnost nikdy nepracovali, ale že ani tak není trestně odpovědný za žádost, která byla podepsána v té době někým jiným s patřičným oprávněním. (Usnesení ECLI:CZ:NS:2016:4, 2016) Možností spáchání trestného činu dotačního podvodu se Nejvyšší soud zabýval také u právnických osob. Právnická osoba nemůže jednat sama za sebe, její obvinění tak dle jeho usnesení vychází z tzv. přičitatelnosti, tedy že *„právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu, jestliže trestný čin byl spáchán přímo vlastním jednáním členů jejích orgánů nebo ovládajících osob, anebo jednáním jejího zaměstnance nebo osoby v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby či ji ovládajících osob, nebo proto, že její orgány nebo jiné odpovědné osoby neprovedly taková opatření, která měly provést podle zákona nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny, anebo*

neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu". Odpovědnost právnické osoby je tak nutné odvozovat od konkrétní fyzické osoby, která jednala jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti a spáchala trestný čin dotačního podvodu. (Usnesení ECLI:CZ:NS:2017:4, 2017)

2.4.5. Subjektivní stránka dotačního podvodu

Z hlediska subjektivní stránky je u dotačního podvodu vyžadován alespoň nepřímý úmysl. Vyžadovaný úmysl se však nemusí krýt, a zpravidla se také nekryje, s okamžikem, kdy dochází k poskytnutí dotace pachateli. V případě, kdy byl pachatel uznán vinným z trestného činu dotačního podvodu, který byl spáchán v nepřímém úmyslu, musí být ve výroku o vině, tedy v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku, uvedeny takové skutkové okolnosti, které zdůvodňují existenci této formy úmyslného zavinění a umožňují ji odlišit od zavinění způsobeného vědomou nedbalostí. Pro subjektivní stránku je také důležité, že u dotačního podvodu, na rozdíl od obecného podvodu, není pro vznik trestní odpovědnosti potřebné způsobení škody. Díky tomu nemusí úmysl pachatele k takové škodě ani směřovat, ačkoliv v praxi tomu tak zpravidla je. Dalším takovým zjednodušením z hlediska trestního zákoníku je, že trestní odpovědnost zde není podmíněna ani vyvoláním jednání v omylu u poškozeného nebo jiné osoby prostřednictvím podvodného úmyslu. Právě díky tomu, že je pro právní odpovědnost zcela dostatečné úmyslné uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů při žádosti o poskytnutí dotace nebo jiného finančního příspěvku nebo využití dotace na jiný než stanovený účel, tak nemusí být poškozený subjekt vůbec uváděn v omyl a k dotačnímu podvodu tak může dojít i při dohodě s osobou, která za pachatele jedná. Poslední důležitou otázku vyvolává zavinění u kvalifikovaných skutkových podstat. Zde je dle jednotlivých písmen trestního zákoníku stanoveno několik výjimek, kdy není potřeba zavinění alespoň prostřednictvím nepřímého úmyslu, ale plně postačí nedbalostní zavinění. Jedná se o první kvalifikovanou skutkovou podstatu, která je použita v případě recidivy trestného činu dotačního podvodu. Stejně tak je to i u druhé skutkové podstaty, jejíž využití je podmíněno způsobením větší škody. U třetí skutkové podstaty je nedbalostní zavinění umožněno pouze u písmene b) a c), tedy u osoby, která má zvlášť uloženou povinnosti hájit zájmy poškozeného u písmene b) nebo způsobení značné škody u písmene c). Čtvrté kvalifikované podstatě u písmene a), tedy u způsobení škody velkého rozsahu, také postačuje nedbalostní zavinění. U písmene b) je však místo nepřímého úmyslu vyžadován úmysl speciální, tedy spáchání trestného činu dotačního podvodu v souvislosti s podporou terorismu. (Draštík, 2015)

3. Analýza rizik

3.1. Dokazování

Dle obecného ustanovení dokazování v trestním řádu musí být v trestním stíhání v nezbytném rozsahu dokazováno zejména to, zda byl spáchán skutek, v němž je spatřován trestný čin, zda byl tento skutek spáchán obviněným, případně z jakých pohnutek byl spáchán, podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu, podstatné okolnosti k posouzení osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů obviněného, podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody, která byla způsobena trestným činem, a bezdůvodného obohacení, okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo jimi bylo umožněno její spáchání. Zkráceně by je tak možné říct, že je důležité, zda byl spáchán skutek a pokud ano, tak kým byl spáchán, kde, proč a jaká škody jím byla způsobena.

Dále je za důkaz považováno vše, co může přispět k objasnění věci. Jedná se o výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Také může být každou ze stran jakýkoliv důkaz vyhledán, předložen nebo může být navrhnuto jeho provedení. Skutečnost, že daný důkaz nebyl vyhledán nebo vyžádán orgánem činným v trestním řízení není důvodem k jeho odmítnutí. Avšak důkaz, který je získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy je použit jako důkaz proti osobě, kterou bylo takové donucení nebo hrozba použita. (Zákon o trestním řízením soudním, 2021)

3.1.1. Dokazování trestného činu dotačního podvodu

Nejčastěji využívanými důkazy v prokazování spáchání trestného činu dotačního podvodu jsou výslech obviněného, případně vícero obviněných, svědků a znalecké posudky. Zcela klíčová kategorie důkazů je však tvořena věcnými a listinnými důkazy, kterými je tvořena podstatná část trestních spisů a ty jimi mohou být prodlouženy řádově na stovky stran. Dle mého názoru je shromažďováním, zpracováváním a vyhodnocováním listinných důkazů způsobena nadprůměrná délka trestního řízení při rozhodování ve věci dotačního podvodu. V roce 2019 byla průměrná délka řízení ve věci dotačního podvodu 863 dnů, ještě delší je dokazování případů klasifikovaných jako poškození finančních zájmů Evropské unie, jehož průměrná délka řízení byla 1005 dnů. Výrazně delší trestní řízení probíhá pouze u trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, kde bylo průměrné trvání 1673 dnů, průměr zahrnující všechny trestné činy byl 626 dnů. (InfoData, 2020)

Samotnými pachateli je však vina zpravidla zcela odmítána, snaží se své trestné činy maskovat za činnosti, které jsou v souladu s právem a pravidly pro poskytnutí dotace a jsou jimi napadány rozsudky nejenom okresních a krajských soudů, ale také vrchních soudů až u Nejvyššího soudu. Námitkami, které jsou pachateli uváděny, jsou například uvedení nepravdivých údajů pouze v dokumentech, které neměli vliv na přidělení dotace, neexistence úmyslného zavinění (Usnesení ECLI:CZ:NS:2013:7, 2013), nemožnost uvést úřední orgán v omyl, protože je tím, kdo má povinnost znát správné údaje (Usnesení ECLI:CZ:NS:2016:8, 2016) nebo založení rozhodnutí soudů nižšího stupně na zcela zkresleném hodnocení důkazů a ignorování některých mimořádně zásadních důkazů. (Usnesení ECLI:CZ:NS:2020:4, 2020) Na základě vyhodnocení výsledků dvaceti různých usnesení lze říci, že se Nejvyšší soud staví k těmto dovoláním převážně odmítavě. Ze zmiňovaných dvaceti usnesení jich bylo Nejvyšším soudem zamítnuto osmnáct. Pachatelům také příliš nepomáhá fakt, že v některých případech jsou jimi páchány zároveň také další trestné činy proti majetku nebo hospodářské trestné činy, které mohou na dotační podvody upozornit nebo pro ně mohou poskytnout další důkazy.

3.1.2. Hodnocení důkazů soudy

Z výše uvedeného vyplývá, že pro hodnocení shromážděných důkazů soudy je velmi důležité postupovat dle § 2 odst. 5 trestního řádu, tedy že soudem musí být především zjištěn skutkový stav věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti a to v rozsahu, který je nutný pro jeho správné rozhodnutí. O tom, které důkazy budou provedeny a které provedeny nebudou, je rozhodováno samotnými soudy na základě jejich kompetencí. Pokud je však rozhodnuto některé důkazy neprovést, musí být podrobně vysvětleno, proč tyto důkazy provedeny nebyly. Jedná se tak také o způsob, kterým je předcházeno dovolání k soudům vyššího stupně. Dalším důležitým ustanovením trestního řádu je § 2 odst. 6, kterým je soudům nařizováno hodnocení důkazů dle svého vnitřního přesvědčení a to zvlášť pro každý případ se zahrnutím jeho okolností. Pro prokázání dotačního podvodu je nejhůře prokazatelnou částí subjektivní stránka, konkrétně především úmysl. Ten musí být soudem zpravidla odvozen podle toho, kde a jak rychle byly poskytnuté finanční prostředky použity, přičemž nemusí být vždy jasné, zda se nejedná o vlastní finanční prostředky pachatele. Tyto případy, především ty, u kterých se jedná o vysoké částky, nebo se týkají známé osobnosti, jsou také velmi často medializovány po dlouhou dobu a díky nim je známá spolupráce pachatelů s advokátními kancelářemi a dalšími

subjekty, kterými jsou pro ně vypracovávány znalecké posudky. Tyto posudky se, zcela dle očekávání, snaží dokázat nevinu obviněného a jsou předkládány soudům jako osvobozující důkaz především právě v oblasti týkající se subjektivní stránky velmi často. Tím je soudům dále komplikována situace v této oblasti. (Jelínek, 2019)

3.2. Tresty, které lze uložit za trestný čin dotačního podvodu

3.2.1. Fyzické osoby

Z § 212 odst. 1 a 2 trestního zákoníku vyplývá, že za trestný čin, kterým je naplněna skutková podstata dotačního podvodu, lze uložit trest odnětí svobody až na dvě léta nebo zákaz činnosti. Trest odnětí svobody lze dle § 82 odst. 1 v tomto případě podmíněně odložit na dobu jednoho roku až pěti let, přičemž soudem může být uloženo přiměřené omezení a povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 trestního zákoníku. Tímto odložením však není vyloučen výkon ostatních trestů uložených vedle tohoto trestu dle § 81 odst. 2 trestního zákoníku. Naopak by v tomto případě mělo být uloženo vydání bezdůvodného obohacení získané tímto trestným činem dle § 82 odst. 2 trestního zákoníku. Zákazem činnosti je v tomto případě zpravidla představováno zakázání výkonu samostatné výdělečné činnosti a také vykonávání funkce statutárního orgánu a prokuristy v obchodních společnostech. Tento zákaz činnosti může být dle § 73 odst. 1 uložen na dobu jednoho roku až deseti let, pachatel se tohoto trestného činu však musí dopustit v přímé souvislosti s výkonem dané činnosti. Trest zákazu činnosti může být v tomto případě uložen samostatně, protože je trestním zákoníkem uložení tohoto trestu dovoleno. Záleží tedy na konkrétním případu, zda vzhledem k povaze a závažnosti dotačního podvodu a osobě pachatele a jejím poměrům není uložení jiného trestu potřeba na základě § 73 odst. 2 trestního zákoníku. Případné porušení trestu zákazu činnosti je klasifikováno jako maření výkonu úředního rozhodnutí a je trestáno odnětím svobody až na dvě léta podle § 337 odst. 1 trestního zákoníku. Naopak vedením řádného života je umožněno po výkonu poloviny trestu zákazu činnosti upuštění od výkonu jeho zbytku díky § 90 odst. 1 trestního zákoníku.

V předchozím odstavci je rozebrána situace nejméně závažného trestného činu dotačního podvodu. Trestním zákoníkem je však tento čin dále dělen dle dalších podmínek a v návaznosti na tyto podmínky jsou dále zpřísňovány tresty, které mohou být uloženy. První zpřísnění přichází v podobě § 212 odst. 3 trestního zákoníku, kdy je již vyloučen samostatný trest zákazu činnosti a trest odnětí svobody je prodloužen až na tři léta s minimální sazbou šesti měsíců. Tento trest tak i ve své horní sazbě stále splňuje podmínky pro podmíněné odložení výkonu trestu odnětí svobody uvedené v § 81 odst. 1 trestního zákoníku. Podmínkou pro toto zpřísnění je, že pachatel byl za dotační podvod v posledních třech letech již odsouzen nebo potrestán.

Druhé zpřísnění lze nalézt v § 212 odst. 4 trestního zákoníku. Zde je podmínkou způsobení větší škody, tedy škody dosahující částky nejméně 100 000 Kč a rozsah trestní sazby je již stanoven v rozmezí jednoho roku až pěti let. Zajímavostí u tohoto odstavce je, že jako jediný přímo připouští také peněžitý trest. U ostatních odstavců je sice uložení peněžitého trestu také možné, ale pouze na základě splnění podmínek, které jsou uvedeny v § 67 trestního zákoníku. Podmínkou takto uloženého peněžního trestu je, že pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Při nesplnění této podmínky může být peněžitý trest uložen i za porušení odstavce 1, 2 a 3, které jsou uvedené v § 212 trestního zákoníku a to na základě § 67 odst. 2b, jelikož se stále jedná o přečiny, zde je však také podmínkou neuložení trestu nepodmíněného odnětí svobody. Díky tomu, že se stále jedná o přečiny, by bylo možné ukládat i další dva tresty, konkrétně trest, kterým jsou ukládány obecně prospěšné práce nebo domácí vězení. Tyto tresty však díky povaze dotačního podvodu přicházejí do úvahy nejvýše v případech, kdy se jedná o škodu nikoli nepatrnou, tedy částky od 10 000 Kč do 49 999 Kč.

Další stupeň zpřísnění představuje § 212 odst. 5, kdy je trest odnětí svobody posunut na minimální hranici dvou let a maximální hranici ve výši osmi let. Zde jsou zákonem stanoveny tři podmínky pro udělení tohoto trestu, v souvislosti s předchozími odstavci je jednou z těchto podmínek způsobení značné škody, tedy škody dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč. Další podmínkou je v tomto případě spáchání dotačního podvodu jako člen organizované skupiny dle § 129 trestního zákoníku. Třetí podmínkou je spáchání dotačního podvodu jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. Takovou osobou je podle usnesení Nejvyššího soudu ten *„u něhož z jeho pracovního, funkčního, služebního nebo jiného postavení či z nějakého právního vztahu vyplývá, že jeho hlavním úkolem je péče o zabezpečování a ochranu zájmů (zejména majetkových) poškozeného“*. (Usnesení ECLI:CZ:NS:2014:5, 2014) Posledním a nejvážnějším je § 212 odst. 6, kde je trestní sazba stanovena v rozmezí od pěti do deseti let, podmínkou je způsobení škody velkého rozsahu, tady škody s částkou přesahující 10 000 000 Kč. Druhou podmínkou je spáchání dotačního podvodu v souvislosti s terorismem, ať již v podobě jeho umožnění, usnadnění jeho spáchání, financování nebo vyhrožováním jeho provedením. Je také důležité podotknout, že na základě § 212 odst. 7 trestního zákoníku je již příprava dotačního podvodu považována za trestnou.

Tabulka 2 - uložené tresty fyzickým osobám za TČ dotační podvod

Dotační podvod	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Odnětí svobody nepodmíněné	1	3	4	0	6
Odnětí svobody podmíněně odložené	21	26	50	52	42
Zákaz činnosti	4	5	7	7	7
Peněžitý trest	0	2	6	10	19
Obecně prospěšné práce	0	0	5	0	0

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

V tabulce 2 je vidět vývoj udělených trestů za trestný čin dotačního podvodu. Z uvedených dat lze vyvodit, že trestem, která je ukládán nejčastěji, je podmíněně odložené odnětí svobody. To vyplývá z faktu, že je v každém roce přibližně polovina odsouzených osob v době odsouzení trestně bezúhonná. Při zvážení skutečnosti, že se jedná o trestný čin proti majetku, jehož cílem je odčerpání finančních prostředků, je dle mého názoru vidět v uložených trestech vývoj správným směrem a to v podobě zvyšování počtu udělených peněžitých trestů, které jsou mnou považovány za zcela adekvátní.

3.2.2. Právnické osoby

Trestní odpovědnost, trestání a vedení trestního řízení proti právnické osobě je v naší legislativě stále poměrně mladou oblastní, tato oblast je upravena zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále zkráceně „TOPO“) z roku 2011. Dle dostupných statistických údajů byly první trestné činy, které byly spáchány právnickou osobou, odsouzeny až v roce 2014. § 1 TOPO stanovuje, že je v úpravě trestů, které lze uložit právnické osobě, postupováno také dle trestního zákoníku, pokud není v tomto zákoně stanoveno jinak. Právnická osoba však ze své podstaty nemůže spáchat některé trestné činy, na tento fakt je pomatováno v TOPO v § 7 a vyjmuté trestné činy jsou zde vyjmenovány. Dále ze stejného důvodu nelze uložit právnické osobě stejné tresty jako osobě fyzické. Seznam trestů, které je možné uložit, lze naleznout v § 15 TOPO.

Při trestání dotačního podvodu se trestní zákoník opírá především o trest odnětí svobody, ten však z výše uvedeného důvodu nemůže být právnické osobě uložen. Za tento trestný čin lze dle § 16 TOPO uložit trest zrušení právnické osoby, kdy nabytím právní moci rozhodnutí vstupuje daná právnická osoba do likvidace. Dále je možné uložit peněžitý trest dle § 18 TOPO, který je u právnické osoby také stanoven denní sazbou, jejíž výše činí nejméně 1 000 Kč a nejvíce 2 000 000 Kč. Pro určení výše denní sazby jsou soudem zohledněny majetkové poměry

právnické osoby. Shodně s fyzickou osobou lze právnické osobě uložit také trest zákazu činnosti a to na dobu jednoho roku až dvaceti let na základě § 20 TOPO. Specifickým trestem v případě dotačního podvodu je trest zákazu přijímání dotací a subvencí, který je ukládán shodně s trestem zákazu činnosti na dobu jednoho roku až dvaceti let a zakazuje právnické osobě ucházení se a přijímání veškerých dotací, subvencí, návratných finanční výpomocí, příspěvků nebo jakékoliv veřejné podpory podle jiných právních předpisů v souladu s § 22 TOPO. Posledním trestem, který je přípustný, je uveřejnění rozsudku. Tímto trestem je dosahováno seznámení veřejnosti s odsuzujícím rozsudkem, tento rozsudek nebo jeho vymezené části musí být právnickou osobou uveřejněny na její vlastní náklady ve veřejném sdělovacím prostředku ve stanovené lhůtě určené soudem, stanoven je v § 23 TOPO.

Tabulka 3 - uložené tresty právnickým osobám za TČ dotační podvod

Dotační podvod	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Zákaz přijímání dotací a subvencí	1	1	2	1
Uveřejnění rozsudku	1	0	0	0
Zrušení právnické osoby	0	0	3	0
Zákaz činnosti	0	0	1	0
Peněžitý trest	0	0	0	1

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

Z dat, které jsou uvedeny v tabulce 3, lze vidět, že počet trestů, které jsou uloženy právnickým osobám, je mnohem nižší než u fyzických osob. Důvod je mnou vnímán především ve zmíněné krátké době platnosti zákona, kterým je stíhání právnických osob vůbec umožněno. Český soudní systém se v této oblasti ještě musí naučit správně pracovat, v návaznosti na to je mnou očekáváno postupné navyšování počtu právnických osob, které jsou stíhány, nejenom u tohoto trestného činu. V současné době je nejčastěji ukládán trest zákazu přijímání dotací a subvencí, tento trest je mnou vnímán jako nejvhodnější pro právnickou osobu společně s peněžitým trestem. Avšak jeho četnost je velmi nízká, jelikož byl do roku 2019 uložen pouze jednou a to až v daném roce. Toto je mnou vnímáno jako chyba, podobně jako tomu bylo u fyzických osob v předchozích letech. Tresty, se kterými je potřeba zacházet opatrně, jsou zákaz činnosti a především zrušení právnické osoby. Neuvážené použití těchto trestů by mohlo způsobit neopodstatněný zánik desítek až stovek pracovních míst, přičemž uložení jiných trestů by mělo mít ve většině případů za následek zajištění neopakování daného trestného činu, jelikož je možné uložit právě trest zákazu přijímání dotací a subvencí a zároveň je také pravděpodobné odsouzení fyzické osoby, na jejíž zodpovědnost byla dotace čerpána právnickou osobou a tím

pádem její změnu ve vedení obchodní společnosti. Samozřejmě je však zavedení takových trestů dobrým rozšířením všech trestů, které lze uložit, protože je tím zvýšena jejich komplexnost a jejich využití je vhodné u případů, kdy byla právnická osoba založena pouze za účelem páchání trestné činnosti.

3.3. Poškození finančních zájmů Evropské unie

V této části bakalářské práce bych se rád krátce věnoval trestnému činu poškození finančních zájmů Evropské unie, protože se samotným dotačním podvodem velmi úzce souvisí, jelikož se v souvislosti s mým tématem vlastně jedná také především o dotace, u kterých je tak víceméně změněn pouze jejich zdroj a také kvůli tomu, že je jeho postihování mírně závažnější a je zde tak o něco vyšší riziko. Obecně jsou však za finanční zájmy Evropské unie považovány veškeré příjmy, výdaje a aktiva, které jsou kryty přímo z rozpočtu Unie nebo z rozpočtů orgánů, institucí a jiných subjektů Unie zřízených podle Smluv nebo do nich mají být odvedeny. (Evropský parlament & Evropská rada, 2017)

K rozšíření ochrany nad rámec postihování již platnými prostředky došlo z důvodu stále častějšího napadání rozpočtů Evropské unie pomocí přeshraničního organizovaného zločinu, se kterými si jednotlivé členské státy při izolovaném postupu nedokázaly poradit v dostatečné míře a bylo tak nutné tento problém řešit na unijní úrovni. Evropskou unií je tak stanovena povinnost jednotlivým členským státům přijmout stejná opatření pro ochranu jejích finančních prostředků jako k ochraně prostředků vlastních, dále v této oblasti jimi musí být koordinována činnost mezi sebou a ve spolupráci s Komisí a v neposlední řadě si Evropská unie vyhrazuje právo přijmout nezbytná opatření k předcházení a potírání podvodů, kterými jsou ohrožovány její finanční zájmy. Časem jsou tak postupně založeny jednotlivé instituce, díky kterým je umožněno tyto podvody řešit. Jako první taková instituce byla v roce 1988 založena Jednotka pro koordinaci prevence proti podvodům (UCLAF), která již podle názvu pouze spolupracovala s vnitrostátními úřady pro boj proti podvodům prostřednictvím koordinace a konzultací u případů mezinárodní organizované podvodné činnosti. Ta byla v roce 1999 nahrazena Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF), kterému byly uděleny širší pravomoci. První jeho funkcí je vykonávání pravomocí Komise a vykonává tak dále její pravomoci související s bojem proti podvodům a dalším jednáním ohrožujícím finanční zájmy Evropské unie. Druhou funkcí je již samostatná činnosti v této oblasti díky vlastní vyšetřovací autonomii a operační nezávislosti. (Evropský úřad pro boj proti podvodům, 2021) K zapojení další instituce došlo v roce 2007 podpisem Lisabonské smlouvy, kdy byla zapojena Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust), která však sama o sobě byla

zřízena již v roce 2002. Lisabonskou smlouvou však bylo umožněno, aby byla Eurojustu udělena pravomoc k zahájení trestních vyšetřování a navrhování zahájení stíhání ve věcech trestných činů proti finančním zájmům Evropské unie a ke koordinaci takto zahájených vyšetřování a stíhání s příslušnými vnitrostátními orgány. (Eurojust, 2021) Kompetence těchto dvou institucí se na základě uvedených skutečností mohou zdát podobné a dle mého názoru se v mnoha ohledech skutečně prolínají, v praxi je tak často uplatňována spolupráce těchto institucí nejenom s příslušnými orgány členských zemí, ale také vzájemně mezi sebou a také s Evropským policejním úřadem (Europol). (Eucrim, 2021) Obecné zaměření těchto institucí je však odlišné. Evropský úřad pro boj proti podvodům je zaměřen obecně na podvodnou činnost týkající se rozpočtu Evropské unie a jeho vedlejším cílem je také vyšetřování korupce v orgánech a institucích Evropské unie, zatímco Eurojust má za cíl určen především boj proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti přesahující hranice jednoho členského státu. (Tichý, 2011)

Lisabonská smlouva však připravila vznik ještě jedné instituce zabývající se finančními zájmy Evropské unie a to Úřadu evropského veřejného žalobce (nazývaný také jako Úřad evropského prokurátora, dále jen „Úřad“). Nutnost vytvoření takové instituce byla vnímána jako nevyhnutelná, avšak dlouhé roky po podepsání Lisabonské smlouvy docházelo pouze k diskuzím, jakou podobu by vlastně měla mít. Jako nejvhodnější byla prosazena myšlenka, že by se mělo jednat o nadnárodní model s výkonným systémem vymáhání spravedlnosti a měl by mít jednotný hmotný i procesní základ. (Polt, 2016) Touto myšlenkou byl tak po dlouhé cestě umožněm vznik samotného Úřadu v roce 2017, který je dokonce v určitých otázkách nadřazen vnitrostátním legislativám zúčastněných členských států. Jeho primární povinností je čistě ochrana finančních zájmů Evropské unie, avšak je zde ponechán prostor pro sekundární možnost rozšíření pravomocí a věcné příslušnosti o další oblasti závažné trestné činnosti namířené proti zájmům Evropské unie. Díky tomu je tak možné rozšíření kompetencí na veškerou trestnou činnosti, která by mohla mít negativní dopad na ekonomické zájmy Evropské unie. (Jelínek, 2015)

Česká republika je do boje proti zneužívání dotací pocházejících z rozpočtu Evropské unie zapojena především prostřednictvím Národní centrály boje proti organizovanému zločinu. Jedná se o výkonné pracoviště Služby kriminální policie a vyšetřování, jejíž působnost je na celém území České republiky. Za její specializaci je považováno odhalování organizovaného zločinu, závažné hospodářské trestné činnosti a korupce, kybernetické kriminality, terorismu a extremismu. (Policie České republiky, 2021)

3.3.1. Skutková podstata poškození finančních zájmů Evropské unie

V této části se již přesunu k samotnému trestnému činu poškození finančních zájmů Evropské unie. Tento trestný čin je již dle předchozího textu velmi podobný dotačnímu podvodu, budou tak rozebrány především jeho rozdíly. Začnu první základní skutkovou podstatou obsaženou v § 260 odst. 1 trestního zákoníku, kde je uvedeno, že se tohoto trestného činu dopustí ten, *„kdo vyhotoví, použije nebo předloží nepravdivé, nesprávné nebo neúplné doklady nebo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje anebo zatají doklady nebo podstatné údaje, a tím umožní neoprávněné použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu nebo umožní neoprávněné použití nebo zadržování majetku pořízeného z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem“*. Za pachatele druhé základní skutkové podstaty je dle § 260 odst. 2 trestního zákoníku považován ten *„kdo neoprávněně použije finanční prostředky pocházející z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem, majetek pořízený z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenší zdroje některého takového rozpočtu“*. Rozdíl je zde vidět především v tom, že je zde trestné již pouhé vyhotovení závadných dokladů, oproti nutnosti podat žádost o poskytnutí dotace u dotačního podvodu a také v tom, že postačí umožnění využití finančních prostředků někým jiným, pachatel tak nemusí být přímo tím, kým byla podána nebo vypracována žádost a také nemusí být přímo tím, kým byly finanční prostředky využity na jiný než stanovený účel. Další rozdíl je vidět v mnohem širším pojetí tohoto trestného činu díky tomu, že se týká všech finančních zájmů Evropské unie, nikoliv pouze oblasti dotací. Způsobení minimální škody tak znovu není vyžadováno, nicméně je využito u kvalifikovaných skutkových podstat. První kvalifikovanou skutkovou podstatou je tak způsobení větší škody jednáním, které je uvedeno v základní skutkové podstatě. Druhou kvalifikovanou skutkovou podstatou je spáchání uvedeného jednání jako člen organizované skupiny nebo jako osoba se zvlášť uloženou povinností hájit zájmy Evropské unie nebo způsobení značné škody tímto jednáním. Třetí kvalifikovaná skutková podstata je znovu charakterizována pouze způsobením škody a to škody velkého rozsahu. (Draštík, 2015)

3.3.2. Objekt a objektivní stránka poškození finančních zájmů Evropské unie

Objektem trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie je znovu zájem na ochraně majetku, tentokrát však především před finančními a majetkovými machinacemi v oblasti příjmů a výdajů probraných rozpočtů Evropské unie a před nesprávným použitím nebo

zadržováním finančních prostředků těchto rozpočtů. Objektivní stránka poté spočívá v samotném vyhotovení, použití nebo předložení nepravdivých, nesprávných nebo neúplných dokladů nebo uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zatajení podstatných dokladů nebo údajů vztahujících se k příjmům nebo výdajům rozpočtů Evropské unie a tím umožnění nesprávného použití nebo zadržení finančních prostředků těchto rozpočtů, zmenšení zdrojů takových rozpočtů nebo neoprávněného použití nebo zadržení majetku, který byl pořízen z daných rozpočtů. Druhá objektivní stránka je tvořena samotným neoprávněným použitím prostředků nebo majetku pocházejícího z rozpočtů Evropské unie. (Fryšták, 2012)

3.3.3. Subjekt a subjektivní stránka poškození finančních zájmů Evropské unie

Subjektem může být, stejně jako u dotačního podvodu, kdokoliv, trestním zákoníkem je pachatel znovu označen slovem „kdo“. Rozdílem díky mnohem širší skutkové podstatě je, že pachatelem nemusí být pouze osoba, která např. žádá právě o dotaci, ale může jím být také osoba, která v této oblasti jedná jménem Evropské unie, tedy osoba, která je zaměstnána v jejich orgánech a institucích. Z hlediska objektivní stránky je znovu vyžadován alespoň nepřímý úmysl, ale stejně jako u subjektivní stránky dotačního podvodu jsou zde výjimky u kvalifikovaných skutkových podstat. Konkrétně se jedná o první a třetí kvalifikovanou skutkovou podstatu, tedy § 260 odst. 3 a 5 trestního zákoníku, kde je vyžadováno způsobení větší škody v případě první a škody velkého rozsahu v případě třetí skutkové podstaty a je zde dostatečné zavinění z nedbalosti.

3.3.4. Tresty, které lze uložit za poškození finančních zájmů Evropské unie

V této části rozeberu tresty, které lze za tento trestný čin uložit znovu pouze v rámci změn oproti trestnému činu dotačního podvodu, podrobnější vysvětlení tedy viz oddíl 3.2.

V rámci obou základních skutkových podstat je možné uložení trestu odnětí svobody až na tři léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Zde je tak vidět první rozdíl ve výši a možnosti trestu oproti trestnému činu dotačního podvodu. Za naplnění základní skutkové podstaty tak může být uložen trest odnětí svobody delší o jeden rok a jako alternativní možnost navíc může být uložen trest propadnutí věci. (Trestní zákoník, 2021) V rámci první skutkové podstaty odpovídající druhé skutkové podstatě trestného činu dotačního podvodu, tedy způsobení větší škody, jsou tresty shodné, tedy odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest. Opět je zde tak vidět, že je peněžitý trest přítomen pouze v jednom odstavci zákona. Zajímavostí také je, že je zde vynecháno přísnější potrestání v případě recidivy trestného činu. Tato chybějící část je mnou považována za velkou chybu, neboť recidiva dokazuje nedostatečné působení

represe na pachatele a stejné potrestání tak dle mého názoru může být zcela nedostatečné. Druhá skutková podstata, tedy spáchání tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny, jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnosti hájit zájmy Evropské unie nebo způsobení značné škody je trestáno odnětím svobody na dvě léta až osm let, tedy stejně jako v případě dotačního podvodu. U třetí skutkové podstaty, obsahující způsobení škody velkého rozsahu, je trest znovu shodný s dotačním podvodem a jedná se tedy o trest odnětí svobody na pět až deset let. (Trestní zákoník, 2021)

Tabulka 4 - uložené tresty fyzickým osobám za TČ poškození finančních zájmů EU

Poškození finančních zájmů EU	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Odnětí svobody nepodmíněné	0	0	1	0	16
Odnětí svobody podmíněně odložené	6	5	7	22	24
Zákaz činnosti	0	0	0	4	0
Peněžitý trest	0	0	1	0	0
Propadnutí náhradní majetkové hodnoty	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

V tabulce č. 4 jsou rozepsány tresty, které byly uloženy fyzickým osobám za trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie v posledních letech. Je zde vidět velká podobnost s ukládáním trestů za trestný čin dotačního podvodu, tedy velkou převahu podmíněně odloženého odnětí svobody. V tomto případě je však tato převaha ještě větší, neboť alternativní tresty nejsou udělovány téměř vůbec. Tato skutečnost je mnou znovu považována za chybu a to především v oblasti nevyužívání majetkových postihů. Abnormalitou se jeví šestnáct uložených trestů nepodmíněného odnětí svobody v roce 2019, kdy v předchozích letech tento trest nebyl téměř využíván. Vysvětlením může být, že v tomto roce pravděpodobně skončila jedna z velkých kauz, neboť délka uložených trestů (převážně kolem pěti let) odpovídá spáchání tohoto trestného činu jako organizovaná skupina. (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2020) Zajímavostí je uložení trestu propadnutí náhradní majetkové hodnoty v roce 2015. Tento trest je dle § 71 odst. 1 trestního zákoníku uložen v případě, že *„pachatel věc, kterou soud mohl prohlásit za propadlou podle § 70, před uložením trestu propadnutí věci zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její propadnutí zmaří“*.

Tabulka 5 - uložené tresty právnickým osobám za TČ poškození finančních zájmů EU

Poškození finančních zájmů EU	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Zákaz přijímání dotací a subvencí	0	2	1	1
Zrušení právnické osoby	0	1	4	1
Peněžitý trest	1	0	0	3

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

V tabulce č. 5 jsou uvedeny uložené tresty právnickým osobám za trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie. Uložené tresty jsou znovu velmi podobné trestům za trestný čin dotačního podvodu. Je zde vidět pouze vyšší četnost využití peněžitého trestu, ale úplnou absenci trestů uveřejnění rozsudku nebo zákazu činnosti, bude se však jednat pouze o důsledek velmi nízkého počtu uložených trestů.

3.4. Analýza rizik netrestní povahy

Nyní, po rozebrání trestů, které je možné uložit za neoprávněné využití finančních prostředků, provedu analýzu rizik, které mohou nastat pro zúčastněné osoby.

3.4.1. Vyšetřování

Prvním z rizik, kterého si nelze nevšimnout, je samotné celkové vyšetřování finančních prostředků podnikatele nebo organizace, kdy jsou pravidelně při kontrole využití dotací a odhalení dotačního podvodu nebo poškození finančních zájmů Evropské unie odhaleny také další trestné činy proti majetku nebo trestné činy hospodářské. Příkladem tak může být odhalení jiných dotačních podvodů v případě čerpání více dotací jednou osobou, ale skutečnost je samozřejmě mnohem různorodější. V usneseních Nejvyššího soudu je možné nalézt odhalení dalších druhů podvodu (Usnesení ECLI:CZ:NS:2017:3, 2017), trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (Usnesení ECLI:CZ:NS:2020:4, 2020) nebo neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (Usnesení ECLI:CZ:NS:2019:7, 2019). Tento bod je mnou hodnocen jako velké riziko, neboť následné vyšetřování může odhalit nejenom zcela evidentně úmyslné trestné činy, ale také například zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby způsobené chybou. I v případě, že je prokázáno, že se jedná pouze o chybu a díky absenci úmyslu se tak potenciální pachatel vyhne tomu, aby mu byla uložena sankce i za tento trestný čin, bude muset být takové zkrácení doplaceno. Mnohem pravděpodobněji však dojde ke stíhání obou trestných činů a uložení úhrnného trestu, který tak bude podstatně vyšší. Může tak v těchto případech dojít až k uložení trestu odnětí svobody, zákazu činnosti, propadnutí náhradní hodnoty a také povinnosti zaplatit náhradu způsobené škody zároveň.

3.4.2. Náklady a ztráta zisku

Již před podáním žádosti o dotaci si musí žádající osoba uvědomit, že v případě nepřidělení dotace bude muset sama uhradit administrativní náklady vzniklé se samotným vypracováním žádosti. V případech, kdy je k žádosti připojena například rozsáhlá studie vypracovaná na zakázku tak mohou být velmi vysoké. To však není jediné riziko, které je spojeno s náklady. V průběhu čerpání dotace může dojít ke změnám podmínek jejího čerpání, i přestože byla dotace již přidělena (např. kvůli změnám v legislativě) a po této změně již nemusí být čerpání na daný účel vůbec možné. V případě, že organizace již například zakoupila materiál potřebný pro realizaci, pro něho tak nemusí mít využití bez možnosti čerpat dotaci a může se tak jednat o nemalou ztrátu. Odhalení dotačního podvodu může způsobit velmi podobnou situaci, kdy při samotném odhalení musí být dotace vrácena nebo již nebude vyplacena její další část a osobě, které byla dotace přidělena, vzniká tak stejná ztráta. Další položkou, kterou jsou představovány finanční náklady, jejichž dopad může být velmi vysoký, je udělení peněžitého trestu. Ten tak v propojení s předešlými situacemi, kdy již byly fyzickou nebo právnickou osobou vynaloženy administrativní náklady spojené se žádostí a případně již některé finanční prostředky byly využity (ať již na činnosti v souladu s dotací nebo za jiným účelem), může představovat faktor, který může značnou měrou přispět k finanční nestabilitě dané osoby, a proto je v něm mnou spatřováno velké riziko.

Druhá část tohoto rizika je představována ztrátou zisku. V prvním případě se jedná o zákaz čerpání dalších dotací, který může být uložen jako trest, čímž je tedy způsobena spíše nepřímá ztráta zisku, neboť dotace může být přidělena např. na zakoupení stroje, který by si společnost sama nemohla dovolit, ale díky kterému by bylo umožněno velké rozšíření výroby a tím uspokojení vícero odběratelů. V druhém případě se jedná o ztrátu důvěryhodnosti pro odběratele, kdy někteří současní odběratelé mohou od odběru výrobků nebo služeb odstoupit kvůli své pověsti, která by byla ohrožena při spolupráci s osobou, která spáchala trestný čin. Také potenciální budoucí odběratelé se mohou rozhodnout pro výběr jiného obchodního partnera právě z důvodu spáchání trestného činu v minulosti.

3.4.3. Ztráta zaměstnání / zaměstnance

Dalším rizikem, které je potřeba vzít v úvahu je ztráta zaměstnání u fyzických osob nebo zaměstnance u právnických osob. Ztráta zaměstnání je pro fyzickou osobu velmi pravděpodobná, neboť pro právnické osoby bude nežádoucí mít důležitou pozici s pravomocemi rozhodujícími o majetku organizace obsazenou fyzickou osobou, která byla odsouzena za trestný čin proti majetku nebo to nebude vůbec možné díky tomu, že dané fyzické

osobě bude uložen trest odnětí svobody či zákazu činnosti. S tím souvisí ztráta důvěryhodnosti v této oblasti a tedy možné problémy s hledáním zaměstnání v oboru po skončení trestu odnětí svobody nebo zákazu činnosti, jelikož se o spáchání trestného činu potenciální zaměstnavatel zpravidla dozví z výpisu z rejstříku trestů, který bude u zaměstnání, jehož součástí bude manipulace s finančními prostředky, smět vyžadovat. Ztráta důvěryhodnosti může pachatele zasáhnout také v osobním životě. Toto odsouzení je však důležité také pro trestní právo v případě recidivy trestného činu, kdy se může jednat o znak kvalifikované skutkové podstaty nebo o přitěžující okolnost, kdy oba tyto případy vedou nevyhnutelně k vyšší výměře trestu.

Pro právnickou osobu může být situace podobně komplikovaná. Ztraceného zaměstnance totiž může představovat člen managementu, který je pro chod společnosti zcela klíčový nebo případně má velký vliv na její rozhodování, čímž může být narušena její schopnost vykonávat svou činnost. Tato schopnost vykonávání činnosti může být také narušena tím, že ztracený zaměstnanec může představovat odpovědnou osobu, která má jako jediná potřebné oprávnění pro provozování činnosti. Daný zaměstnanec také může mít zcela nenahraditelné know how, ať již z pohledu technologického, dodavatelů, atp. a činnost podniku bez něho tak může být nemožná. Toto riziko je mnou však vnímáno u větších právnických osob jako poměrně malé.

3.4.4. Zánik podnikatele / organizace

V souvislosti s předchozím rizikem se tak dostáváme dle mého názoru k tomu nejzávažnějšímu riziku a tím je zánik podnikatele nebo organizace. Z předchozích pododdílů vyplývá, že tento zánik může vycházet z odsouzení za jiný trestný čin odhalený v souvislosti s dotačním podvodem, finanční nestability a nedostatku finančních prostředků nebo ztráty klíčového zaměstnance. V tomto pododdílu je k těmto důvodům přidán zánik podnikatele z důvodu uložení trestu zákazu činnosti nebo zánik organizace z důvodu uložení trestu zrušení právnické osoby. Riziko uložení trestu zrušení právnické osoby je mnou vnímáno jako malé, neboť přímo v zákoně č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je stanoveno, že může být udělen pouze v případě, že činnost dané osoby *„spočívala zcela nebo převážně v páchání trestného činu nebo trestných činů“*. Díky této formulaci se tak v praxi nestane, že by byla zrušena právnická osoba zaměstnávající desítky nebo dokonce stovky osob, ale bude se jednat o prázdné schránky, jejichž existence skutečně nemá jiný důvod než

neoprávněné čerpání peněžních prostředků. Jako nejpravděpodobnější důvod a tím pádem největší riziko pro zánik podnikatele nebo organizace je mnou vnímána finanční nestabilita, která může být způsobena odnětím dotace a případným peněžním trestem a díky tomu ztrátu zaměstnání i u většího počtu osob.

3.4.5. Nejistota

V poslední řadě je rizikem také nejistota, která je způsobována opakovanými kontrolami z různých dotačních úřadů. Dle starosty obce Dolní Břežany, pana Věslava Michalíka, není výjimečné, že je kontrola postupně provedena hned několika úřady. V průměru se dle něho jedná o tři kontroly na jeden projekt a nejčastěji je kontrola provedena zástupci finančního úřadu, regionálního operačního programu a Nejvyššího kontrolního úřadu. Nejhorší je na celé této situaci skutečnost, že kontroly mohou dospět k rozdílným závěrům a dle jedné kontroly je vše v pořádku, ale druhou kontrolou je objeven nedostatek a dotace tak musí být vrácena nebo je zahájeno trestní stíhání. (ČT24, 2018) Riziko je zde tak znovu představováno náklady nebo ztrátou zisku kvůli odebrání a nutnému navrácení dotace např. pouze kvůli formálnímu nedostatku. Osoby, kterým je dotace poskytnuta, mohou toto riziko reflektovat ve svém rozhodování a být tak konzervativnější než v situaci, že by po jedné kontrole měli jistotu správného využití dotací. V případě úmyslného páchání trestného činu dotačního podvodu tak tyto kontroly povedou ještě k mnohem větší nejistotě, neboť je při kontrole šance na odhalení trestného činu poměrně vysoká a může tak vést ke špatnému rozhodování i v oblastech, kterých se daná dotace vůbec netýká, a tím mohou být naplněna také předchozí rizika.

4. Analýza uskutečněných trestních řízení

4.1. Statistika počtu trestních řízení a délky jejich trvání

Tabulka 6 - počet stíhaných trestných činů dotačního podvodu

Dotační podvod	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Fyzické osoby	73	69	117	160	145	88
Právnické osoby	3	4	18	10	23	11

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

Tabulka 7 - počet stíhaných trestných činů poškození finančních zájmů Evropské unie

Poškození finančních zájmů EU	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Fyzické osoby	40	43	59	61	103	78
Právnické osoby	1	6	16	8	20	24

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

V tabulkách č. 6 a 7 jsou uvedeny počty stíhání u probíraných trestných činů. Jsou zde vidět počátky stíhání právnických osob u těchto trestných činů a v posledních letech již také poměrně vyšší čísla počtu stíhaných osob. Vysvětlení vidím u zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který nabyl účinnosti od 1. 1. 2012. Díky němu je tak vůbec možné stíhat právnické osoby, jelikož trestní zákoník takovou možnost neposkytuje, a postupné zvyšování počtu stíhání svědčí o tom, že se s ním český právní systém již naučil pracovat mnohem lépe, než v jeho počátcích, ale pravděpodobně je zde stále velký prostor pro zlepšení jak v oblasti odhalování, čímž by došlo ke zvýšení počtu stíhání, tak i v oblasti dokazování a tím ke zvýšení počtu uložených trestů, kdy u právnických osob je tento poměr stále velmi malý. Stoupající tendence je však vidět i u fyzických osob. Zde se dle mého názoru jedná o důsledek toho, že tímto trestným činem lze získat nemalé finanční prostředky pro vlastní obohacení s poměrně malým úsilím a tím je pro pachatele velmi lukrativní. Zároveň si myslím, že tento fakt je podpořen poměrně obtížným odhalováním této trestné činnosti, ačkoliv také určitě nelze na tomto zvyšování upřít podíl orgánů činných v trestním řízení, které nepochybně získávají zkušenosti při odhalování těchto trestných činů a stále se tak zlepšují.

Tabulka 8 - průměrná délka trvání trestního stíhání u fyzických osob

Průměrná délka trvání - FO	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Dotační podvod	405	516	571	474	781	792
Poškození finančních zájmů EU	553	564	588	651	698	873
Celkový průměr	196	211	226	237	242	233

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

Tabulka 9 - průměrná délka trvání trestního stíhání u právnických osob

Průměrná délka trvání - PO	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Dotační podvod	183	152	308	549	576	863
Poškození finančních zájmů EU	523	374	187	719	766	1005
Celkový průměr	199	247	392	418	506	626

Zdroj: vlastní zpracování dle https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html

V tabulkách č. 8 a 9 jsou uvedeny průměrné délky trestních stíhání těchto trestných činů a také jejich srovnání s průměrem všech trestných činů. Právě ve srovnání s tímto průměrem se odráží velká složitost dokazování těchto trestných činů, kdy není problém, aby díky tomu průměr jednotlivých let u těchto dvou trestných činů převyšoval celkový průměr téměř až o čtyřnásobek a pravidelně o dvoj až trojnásobek. Z časového hlediska je také důležité zmínit prodlužování délky trestního stíhání, tento trend se však týká i celkového průměru, jedná se tak spíše o projev stále trvajícího přetížení českých soudů, loňský rok však se svým celkovým průměrem 195 dnů u fyzických osob, který by byl nejnižší v tabulce v případě dostupnosti ostatních dat, ukázal, že by v této oblasti mohly nastat změny pozitivním směrem a otázkou tak zůstává, zda se tento trend případně projeví také u těchto dvou trestných činů. (Advokátní deník, 2020)

4.2. Dotační podvod chráněné dílny

V závěru bych rád analyzoval jedno z již uskutečněných trestních řízení. Konkrétně se jedná o trestní řízení, které bylo ukončeno usnesením Nejvyššího soudu 4 Tdo 103/2020, ve kterém bylo projednáváno dovolání za trestný čin dotačního podvodu a také legalizace výnosů z trestné činnosti. Pachateli zde byly pravidelně poskytovány od Úřadu práce Brno-město a Brno-venkov příspěvky na podporu zaměstnání osob se zdravotním postižením, které dokládal zfalšovanými doklady, především fakturami za nákup vybavení a nájemními a pracovními smlouvami. Zde je tak naplněna první základní skutková podstata a to díky uvedení

nepravdivých údajů v těchto dokumentech. Pachatelem však při této příležitosti byla naplněna také druhá základní skutková podstata a to tím, že získané prostředky jím ve skutečnosti byly vynaloženy na akontaci a leasingové splátky za vozidla Audi Q5 a Škoda Superb. Trestná činnost tohoto pachatele byla završena tím, že se prodáváním aut jiným společnostem snažil zakrýt pravý původ finančních prostředků a tím byl spáchán také právě zmíněný trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti. Za téměř 5 let trvání dotačního podvodu byla pachatelem daným úřadům práce způsobena škoda ve výši 14 520 074,- Kč, tedy škoda velkého rozsahu, čímž naplnil čtvrtou kvalifikovanou skutkovou podstatu dotačního podvodu. Za tato jednání byl pachateli uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání sedmi let ve věznici s ostrahou, na pět let mu byl uložen zákaz činnosti, trest propadnutí náhradní hodnoty, kdy se jednalo o nemovitosti, ve kterých chráněná dílna v částečném rozsahu vznikla a také mu byla uložena povinnost zaplatit náhradu škody. Uložený trest je tak plně v souladu s trestním zákoníkem a je zde velmi dobře využit nejenom nevyhnutelný trest odnětí svobody, ale také majetkové postihy. Pachatelem jsou v dovolání uvedeny skutečnosti, díky kterým podle něho nebyly naplněny fakultativní znaky skutkové podstaty dotačního podvodu. U první skutkové podstaty uvedl, že chráněná dílna je udržitelná a má část nasmlouvaných zaměstnanců, díky čemuž je provozuschopná a nedocházelo tak k průběžnému poskytování nepravdivých údajů. U druhé skutkové podstaty uvedl, že leasing automobilů byl placen z finančních prostředků, které mu byly poskytnuty jeho otcem. I přes uvedení těchto skutečností však nebylo pachatelem podáno dovolání kvůli nim, nýbrž bylo podáno kvůli tomu, že podle jeho názoru byly důkazy, které byly uvedeny pro dokázání těchto skutečností, soudy nižších stupňů hodnoceny chybně nebo byly zcela ignorovány. V této skutečnosti spatřuji hlavní příčinu odmítavého rozhodnutí Nejvyššího soudu, neboť tyto výhrady procesního charakteru neodpovídají dovolacímu důvodu, protože by tak důvodem dovolání bylo, že obviněný očekával jiné rozhodnutí již u odvolání a důvod dovolání je založen především na nesprávném hmotněprávním posouzení skutku. Na tomto případě je tak možné vidět aplikovaná rizika, která jsou uvedena v části 3.4. Byly tedy nejenom uloženy trestní sankce, ale na základě vyšetřování dotačního podvodu byl zjištěn také další trestný čin spočívající v legalizaci výnosů z trestné činnosti. Pachatel také chráněnou dílnu v malé míře ve svém podniku skutečně zprovoznil, vznikly mu tak náklady, které musí po vrácení dotace zafinancovat ze svých vlastních finančních prostředků. Sám pachatel také ztratil svůj způsob obživy, neboť především kvůli trestu odnětí svobody nemohl pokračovat v činnosti a také propadnutím náhradní hodnoty ztratil svůj podnik, v jehož rámci chráněnou dílnu částečně vybudoval. Samotná organizace po odsouzení pachatele pokračuje ve své činnosti, avšak s novým vedením a již bez zaměstnávání zdravotně postižených osob.

Závěr

Cíl této bakalářské práce byl tvořen především analýzou trestného činu dotačního podvodu, s ním souvisejících trestných činů a posouzením právní ochrany z hlediska trestního práva u těchto trestných činů, tedy především analýza sankcí, které je možné uložit fyzickým a právnickým osobám. Pro naplnění cíle práce a pochopení principů trestního práva, základu dokazování v trestním řízení a ukládání trestních sankcí, je nezbytný rovněž základní rozbor teorie obsažený v první části bakalářské práce. Rozbor teorie je následován analýzou samotného trestného činu dle jeho jednotlivých částí a dále způsobů, které jsou využity k dokazování a trestání. V návaznosti na tuto analýzu je vysvětleno, jak je do tohoto procesu zasahováno jednotlivými institucemi Evropské unie v případech ochrany jejích prostředků a jsou analyzována i rizika netrestní povahy. Nakonec je uvedena statistika počtu a délky trestních řízení u těchto činů a analýza trestního řízení, které již bylo uskutečněno.

Na statistické části je možné vidět, že v současnosti stále přibývá počet odhalených trestných činů dotačního podvodu a poškození finančních zájmů Evropské unie. Právě kvůli tomuto navyšování, které je pravděpodobně možné připsat z části samotnému nárůstu v oblasti této trestné činnosti, tak i zlepšování a nabírání zkušeností orgánů činných v trestním řízení je důležité „neusnout na vavřínech“ a pokračovat ve zvyšování počtu úspěšně odhalených trestných činů, neboť je pravděpodobné, že i v současné době zůstává velká řada těchto jednání neodhalená a i to může být skrytou motivací pro další potenciální pachatele. Toto zvýšení úspěšnosti v odhalování by mělo přijít jak v oblasti prevence zvýšenou kontrolou pravdivosti a úplnosti údajů ze strany poskytovatelů dotací, např. vypracováním jednotného postupu jejich přidělování v různých oblastech nebo pravidelným školením úředníků, kteří mají pravomoci pro přidělení dotací, tak i v oblasti odhalování a prokazování, kdy by mohlo dojít ke vzniku pracoviště čistě specializovaného na tyto dva trestné činy, které by vypracovalo a pravidelně aktualizovalo metodické pokyny sloužící právě k odhalování a prokazování, ke konzultacím a také k zařízení výměny zkušeností v této oblasti mezi jednotlivými pracovišti orgánů činných v trestním řízení, neboť se s tímto jednáním některá pracoviště velmi pravděpodobně setkávají častěji než jiné. Dále není příliš pravděpodobné upouštění od páchání této trestné činnosti samotnými pachateli a snížení počtu těchto trestných činů tímto způsobem, neboť vidina zisku vysokých peněžních částek s malým úsilím a poměrně dobrým způsobem jejich zamaskování bude i v budoucnu velmi lákavá. V souvislosti s tímto se zdá být nebezpečím rozšiřování Evropské unie, neboť další přistupující státy mohou změnit způsob čerpání dotací a některé již členské státy by se staly z většinových příjemců dotací jejich zdroji a mohlo by tak dojít

k sabotování snah při odhalování této trestné činnost. V neposlední řadě lze také předpokládat, že nově přistupující stát nebude mít zkušenosti nebo budou značně menší a jeho úspěšnost při odhalování tak bude velmi malá.

Z legislativního hlediska se nezdá být v současnosti příliš velký problém s aktuální definicí skutkové podstaty těchto trestných činů. Postihnutelnost se jeví jako adekvátní. I zde je však potřeba pokračovat v monitorování situace a reagovat na případné nové způsoby páchání této trestné činnosti, neboť pachatelé s novými způsoby přijdou s vysokou pravděpodobností a bude tak potřeba odstranit nedostatky a mezery v této formulaci. Z hlediska trestů je hlavním nedostatkem nevyužívání majetkových postihů, v aktuální situaci zákon jmenuje pouze peněžitý trest a to vždy pouze u jednoho z odstavců. Právě v tomto kontrastu jsou aktuální majetkové postihy zcela nelogické. Další možností je větší využití subsidiarity trestní represe, kdy se nabízejí hned dva vhodné případy. Prvním je případ, kdy pachatel sice uvede např. nepravdivé údaje v žádosti a obdrží tak dotaci, ale v případě, že by v žádosti byly uvedeny pravdivé údaje, by mu byla dotace přidělena také. V takovém případě se zdá být plně adekvátním postihem vrácení dotace a uložení penále. Druhým případem je situace, kdy vzniklá škoda nedosahuje ani výše škody nikoli nepatrné. V současnosti však není způsobení škody vůbec vyžadováno, ale tato změna, tedy vyžadování způsobení škody, by subsidiaritě trestní represe zcela jistě jenom prospěla.

V organizacích, které jsou tvořeny větším počtem fyzických osob, je také velmi důležité, aby bylo managementem dbáno na prevenci páchání trestné činnosti a tedy i páchání samotného dotačního podvodu. Nejdůležitější doporučení, které by mělo být zavedeno v každé organizaci, je vytvoření tzv. compliance programu, který je tvořen souborem pravidel a opatření, jehož cíl je stanoven především jako zamezení porušování právních předpisů, ale zpravidla také etických norem zaměstnanci i samotnou organizací. Samotná existence interních pravidel a opatření však zpravidla není považována za dostatečnou. Pro dostatečné řešení je nutné, aby z porušení pravidel byly vyvozeny důsledky pro zaměstnance, ať již např. formou odebrání osobního ohodnocení, snížení mzdy nebo propuštění. V rámci compliance programu je tedy také považováno za vhodné vytvořit etický kodex, k jehož dodržování jsou zaměstnanci motivováni a díky kterému je snížena šance na páchání trestné činnosti. Dalším nástrojem, který se jeví jako vhodný pro prevenci kriminality, se zdají být různá školení sloužící k její prevenci pořádaná Policií České republiky, městskou policií působící v rámci dané obce nebo sdružením několika organizací. Za dobře fungující možnost prevence je pravděpodobně také možné považovat dostatečnou výši odměny, ať již v podobě finančních prostředků nebo nefinančních

benefitů, pro osobu, které jsou uděleny pravomoci v oblasti financí organizace, a která se tak může dopustit spáchání dotačního podvodu při jednání jménem organizace. U odměny je však potřeba vyvarování se chybě spočívající v odměňování zaměstnance pouze v případě, kdy je jím získána zakázka nebo v tomto případě dotace. V případě, že je běžná odměna zaměstnance poměrně nízká, a za získání dotace mu bude vyplacena velká odměna, může být motivován pro její získání nelegálními prostředky, kdy se může jednat právě o naplnění jedné ze skutkových podstat trestného činu dotačního podvodu nebo např. také o korupci. Takovému jednání je možné předejít rozložením pravomocí, např. způsobem, kdy bude vyžadováno, aby žádost o dotaci byla schválena více než jedním členem statutárního orgánu, tedy aby tato pravomoc nebyla udělena pouze jedné osobě. V rámci organizované skupiny páchající trestnou činnost je však možné obejít i takové opatření. Dále se tak jeví jako vhodné, aby byla kontrolována činnost všech zaměstnaných osob s pravomocemi, jejichž zneužitím by bylo možné spáchat trestný čin. V souvislosti s tímto opatřením je také důležité, aby byly zaměstnávány osoby s čistým trestním rejstříkem, který může být po zaměstnanci vyžadován v případě, že je mu udělena pravomoc související s rozhodováním o finančních prostředcích organizace. Kontrola výpisu z rejstříku trestů je však téměř jediným způsobem jak prověřit zaměstnance v případě, že organizaci nechce dobrovolně prozradit více informací. Před dalším prověřováním zaměstnance je tak důležité mít se na pozoru a postupovat opatrně, jelikož samotným prověřením může být spáchán trestný čin, neboť např. monitorování soukromé elektronické komunikace nebo odposlouchávání služebního telefonu, které se nabízí pro prověření zaměstnance a jeho kontrolu, je považováno ze nepřiměřený zásah do práv zaměstnance v případě, že není splněna podmínka závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele.

Použitá literatura

- Draštík, A. (2015). *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- Fryšták, M. (2012). *Trestní právo procesní. 3., aktualiz. vyd.* Ostrava: Key Publishing. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-160-3.
- Chmelík, J. (2010). *Trestní právo hmotné - zvláštní část: s aplikačními příklady.* Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-820-8.
- Jelínek, J., & Ivor J. (2015). *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky.* Praha: Leges. Teoretik. ISBN 978-80-7502-080-2.
- Jelínek, J. (2019). *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.
- Kratochvíl, V. (2012) *Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.
- Lehký, J., Šaroch, V., Pruš, P., & Sladká, Š. (2011). *Základy práva.* Karviná. Studijní opora. Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o.
- Mitlöhner, M. (2014). *Trestní právo.* Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-462-5.
- Nováková, Z. *Základy teorie práva*. Olomouc: Univerzita Palackého. http://ksv.upol.cz/txt/OporaNovakova.pdf
- Polt, P. (2016). *Prokuratura Evropské unie – Úřad evropského veřejného žalobce.* Státní zastupitelství, č. 5.
- Strnadová, Z. (2019). *Co by měl vědět příjemce dotace*. Praha: Grada Publishing. Finance a investování. ISBN 978-80-247-3076-9.
- Šámal, P., Novotný, O., Gřivna, T., Herczeg, J., Vanduchová, M., & Vokoun, R. (2016). *Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-358-7.
- Tichý, L. (2011). *Evropské právo. 4. vyd.* V Praze: C.H. Beck. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-333-2.
- INCA. (2012). *Právo veřejné podpory, aneb o dotacích obecně.* https://www.inca.cz/neziskovy-sektor/pravo-verejne-podpory
- Ministerstvo pro místní rozvoj. (2021). *Národní dotace.* https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace

- Grantová agentura České republiky. (2021). *Seznam podpořených projektů: od roku 2021.* https://gacr.cz/seznam-podporenych-projektu/
- Dotační portál KÚ KHK. (2010). *Krajské dotační programy.* https://dotace.kr-kralovehradecky.cz/dotace/Modules/DOTISKUHK/Pages/Public/GrantPrograms.aspx
- Wikipedia. (2020, 13. října). *Státní fondy České republiky.* https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_fondy_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky
- DotaceEU. (2021). *Informace o fondech.* https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/informace-o-fondech
- InfoData. (2020, 16. září). *Přehled o průměrných délkách řízení ode dne zahájení trestního stíhání nebo sdělení podezření do dne právní moci ve dnech podle paragrafů.* cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1733467&id4=pdf&id5=0b2ddc51f715967157c45e0895c63c66&id6=null
- InfoData. (2020, 16. září). *Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.).* https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1733494&id4=pdf&id5=a963e2d5a948823dccb3871dcd132841&id6=null
- InfoData. *Přehledy statistických listů.* https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html
- Evropský úřad pro boj proti podvodům. (2021, 26. ledna). *Historie OLAF.* https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/history_cs
- Evropská unie. *Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech: Eurojust.* https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_cs
- Eucrim. (2016, 8. září). *Interinstitutional Relationship of European Bodies in the Fight against Crimes Affecting the EU's Financial Interests: Past Experience and Future Models.* https://eucrim.eu/articles/interinstitutional-relationship-of-european-bodies-in-the-fight-against-crimes-affecting-the-eus-financial-interests/
- Policie České republiky. (2021). *Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV.* https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpv.aspx

- ČT24. (2018). *Obce si stěžují na neustálé opakované kontroly z dotačních úřadů. Změnu však senátoři smetli.* https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2498227-obce-si-stezuji-na-neustale-opakovane-kontroly-z-dotacnich-uradu-zmenu-vsak-senatori
- Advokátní deník. (2020, 30. června). *Justice loni dále zrychlovala, některé soudy zůstávají přetížené.* https://advokatnidenik.cz/2020/06/30/justice-loni-dale-zrychlovala-nektere-soudy-zustavaji-pretizene/
- *Zákon č. 40/2009 Sb., zákon trestní zákoník* (2021). https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40
- *Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* (2021). https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141
- Evropský parlament a rada. (2017). *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie.* https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj?locale=cs
- Nejvyšší soud. (2013). *Usnesení ze dne 27. března 2013, 7 Tdo 1463/2012*. ECLI:CZ:NS:2013:7
- Nejvyšší soud. (2014). *Usnesení ze dne 26. února 2014, 5 Tdo 77/2014*. ECLI:CZ:NS:2014:5
- Nejvyšší soud. (2014). *Usnesení ze dne 23. září 2014, 3 Tdo 736/2014*. ECLI:CZ:NS:2014:3
- Nejvyšší soud. (2016). *Usnesení ze dne 10. srpna 2016, 8 Tdo 858/2016*. ECLI:CZ:NS:2016:8
- Nejvyšší soud. (2016). *Usnesení ze dne 31. srpna 2016, 4 Tdo 1117/2016*. ECLI:CZ:NS:2016:4
- Nejvyšší soud. (2017). *Usnesení ze dne 31. ledna 2017, 5 Tdo 1681/2016*. ECLI:CZ:NS:2017:4
- Nejvyšší soud. (2017). *Usnesení ze dne 22. června 2017, 3 Tdo 656/2017*. ECLI:CZ:NS:2017:3
- Nejvyšší soud. (2017). *Usnesení ze dne 31. srpna 2017, 6 Tdo 870/2017*. ECLI:CZ:NS:2017:6
- Nejvyšší soud. (2020). *Usnesení ze dne 22. dubna 2020, 4 Tdo 103/2020*. ECLI:CZ:NS:2020:4